శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచేఁ

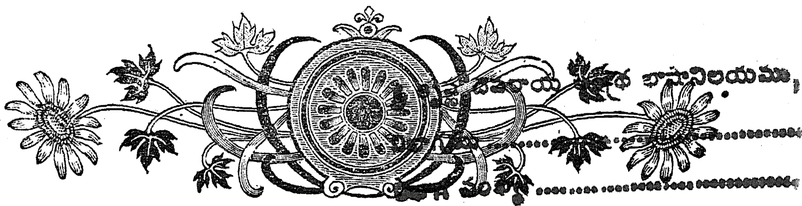
ప్రకటితము.

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రితము.

చెన్నపురి.

1911.

శ్రీరామచన్ద్రాయ నమః.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పీఠిక.

నిత్యోత్సవమందిరంబు లగులక్ష్మీమోహనాపాంగవీ
క్షానీలోత్పలమాలికావళులు శృంగారంబుగా నంగపూ
జానైపథ్యమెలర్పఁ దత్తనులతాసంశ్లిష్టకేళిం బ్రియా
నూనుండై తగుమంగళాచలనృసింహుం డిచ్చు మాకోరికల్. 1

చ. సరసతఁ గౌఁగిలింప గిరిజాకుచపాళి నిజాంగలిప్తభా
సురభసితాంతమై కులుకుచున్ వెలిదామరమొగ్గజోడుసుం
దరత వహించుచుండ మమతం బలుమాఱును జూచి సౌఖ్యశం
కరుఁడు ప్రసన్నుఁడై యొసఁగుఁ గావుత మాకు నభీష్టసంపదల్. 2

మ. అకలంకం బగుచిత్తశుద్ధికొఱకై యశ్రాంతమున్ మ్రొక్కెదన్
సకలస్థావరజంగమాత్మకజగత్సంసారనిర్మాణక
ర్తకు నానాదురితాపహర్తకు సమస్తామ్నాయసంధర్తకున్
బ్రకటస్మార్తమనోవిహర్తకును వాక్పద్మేక్షణాభర్తకున్. 3

చ. కలిమికిఁ బుట్టినిల్లు సురకన్యల కేలికసాని ముజ్జగం
బులకును గన్నతల్లి కృతపుణ్యులకున్ ధనధాన్యరాశి వి
ద్యలచెలి కర్తగారు కలశాబ్ధికిఁ గూరిమిపట్టి శౌరికిన్
గులసతి యాదిలక్ష్మి దయదొల్కెడు చూపుల మమ్ముఁ బ్రోవుతన్. 4

శా. శ్రీవిద్యాబగళాముఖీ భగవతీ చింతామణీ శ్యామలా
దేవీ వశ్యముఖీ సమాహ్వయములన్ దీవ్యన్మహామంత్రయం

త్రా విర్భూత నిజాంశ లాశ్రితుల కిష్టైశ్వర్యముల్ చేయఁ జి
ద్భావాకారత నొప్పు శాంభవి ననుఁ బ్రహ్మజ్ఞానివ్వితుం జేయుతన్. 5

చ. రవరమణీయకీరసుకరంబు నభీష్టఫలోదయంబు మా
ర్దవసుమగంధయుక్తము సుధాసమవర్ణముగల్గి వర్ణనీ
యవిబుధలోకకల్పతరువై తగుపద్మజురాణి వర్తనో
త్సవము వహించుఁగాత నిరతంబును మద్రసనాంచలంబునన్. 6

ఉ. అంబుజగర్భనిర్జరవరాదులచేత సపర్యలందు హే
రంబుఁ గృపావలంబు మునిరాణ్ణికురుంబమనోంబుజాతరో
లంబు దరస్మితాననకళాజితశారదచంద్రబింబు భూ
షాంబరరుగ్విడంబు విజితారికదంబు భజింతు విద్యకై. 7

మ. దినరాట్తేజులఁ గాళిదాసు భవభూతిన్ దండి బాణున్ మయూ
రుని శ్రీహర్షుని సోముభారవిని జోరున్నన్నపన్ దిక్కశ
ర్మను శ్రీనాథుని సోము భీమకవి నెఱ్ఱాప్రెగ్గడన్ భాస్కరున్
వినుతింతున్ హరిభక్తినిష్ఠుల మహావిద్వత్కవిశ్రేష్ఠులన్. 8

చ. చతురకవిత్వతత్వపటుసంపద యొక్కరి సొమ్ముగాదు భా
రతిదయ సాధవార్ధికవిరాజుల మానసముల్ ఘటంబు లా
యతము కొలంది లబ్ధమగు నయ్యమృతం బటు గాఁ దలంచి య
ద్యతన కవీంద్రులార కృప దప్పక మత్కృతి నాదరింపుఁడీ. 9

తే. కాళిదాసాదులకునైనఁ గలవుతప్పు
లనిరి పెద్దలు మాదృశులనఁగ నెంత
తప్పు గల్గిన దిద్దుఁడీ యొప్పుగాను
బాలునకు బుద్ధి నేర్పినభంగిఁ గవులు. 10

తే. భగవదర్పితకావ్యంబుపట్లనెరసు, లున్న దూషింప వలదు మాయన్నలార
ఘనకిరీటంబు ధరియించుకొనిన తలకు, సుల్లు లెక్కలు వెట్టుట చొప్పుగాదు. 11

చ. సుకవుల సూక్తులందు సరసుల్ నెరసుల్ వెదుకంగఁబోరు మ
క్షికవితతుల్ వ్రణంబు పరికించుగతిం గొదవల్ గణించుటల్
కుకవుల నైజబుద్ధి తెరలోఁ కథచొప్పున బొమ్మలాడఁగా
నొకకడ హాస్యపుం బ్రతిమ లుండవె పెక్కులు వెక్కిరించుచున్. 12

వ. అని యిట్లు ప్రధానదేవతానమస్కరణంబును బురాతనాద్యతనసుకవిపురస్కరణం
బును గుకవి తిరస్కరణంబును గావించి యనంతరంబ. 13

సీ. శ్రీమంగళాద్రి లక్ష్మీనృసింహుల కటాక్షాంచలామృతవృష్టి నంకురించి
సంగీతసాహిత్యసరససౌష్ఠవయుక్తి శాఖోపశాఖలఁ జాలఁ బ్రబలి

రసికరాజన్యముఖ్యసమాజబహుమానసతతవసంతాభిరతిఁజిగిర్చి
దైవనామాంకితస్తవమనోహరభావపదవాక్యసుమములఁ బరిమళించి
యభినవస్థితిఁ బెంపొందు నస్మదీయ, భాగధేయసారస్వతపారిజాత
తరువునకుఁ దగు సత్ఫలోదయము గాఁగ, సముచితంబుగ నొక ప్రబంధము రచింతు.

క. చదువులకు మేర యెయ్యది, చదివినమాత్రంబె చాలు సరసవచస్సం
పదఁ దానేర్చిన కోలఁదిని, యదనఁగవితఁ జెప్పి హరికి నర్పింపఁ దగున్. 15

మ. అతి దాక్షిణ్యుఁ డతండు పూర్వకవికావ్యప్రౌఢ వాచారసో
న్నతులం దేలినఁ దేలుఁగాక యెపుడున్ నావంటికించిద్జ్ఞుచేఁ
గృతి విశ్వాస మెఱింగి చేకొనియెడున్ శృంగారవద్వల్లవీ
రతులం జొక్కియుఁ గుబ్జమేను వగమీఱన్ దీర్చి చేపట్టఁడే. 16

క. భగవంతుని సద్గుణములు, పొగడు వివేకంబె తమ కపూర్వైశ్వర్యం
బగుట నరస్తుతి సేయరు, జగతిన్ సత్కవులు తుచ్ఛ సంపదకొఱకై. 17

మ. హరినామాంకితకావ్యమెట్టిదయిన న్నానందమై సజ్జనా
దరణీయం బగుఁబుష్పమాలికలలో దారంబు చందంబునన్
నరనామాంకిత మైనకావ్యము రసౌన్నత్యస్థ మయ్యు న్నిరా
కరణం బై చను హీనజాతిపురుషుం గైకొన్న వేశ్యం బలెన్. 18

చ. కృతులు నిజాంకితంబు లొనరించిన నిష్టధనంబు లిచ్చి స
మ్మతిఁ బ్రభువుల్ కవీశ్వరుల మన్ననసేయుట కీర్తిఁగోరి ని
శ్చితమతి దేవతాస్తుతియె సేయుకవీంద్రుల నాదరించి స
త్కృతి యొనరించు సత్ప్రభుని కీర్తికిఁ గీర్తి ఘటింపకుండునే. 19

వ. అని తలంచి యొక్కనాఁటి రాత్రియందు నాయిష్టదైవం బైన శ్రీమంగళాచలనృసింహదేవు దేవాలయంబునకుం జని వివిధమణిగణవిరాజితంబును, ప్రదీప్తహాటకమయంబును నై నయనారవిందంబులకు నూతనం బైన యానందవికాసంబు సంపాదించుచున్న గోపురప్రాకారశిఖరగర్భగృహాంతరాళికాముఖమండపప్రభా సౌభాగ్యంబులవలోకించి యాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ బ్రదక్షిణంబులుచేసి స్వామిదర్శనంబు సేయుచు నుత్సాహంబున నంతర్గృహంబున కరిగి యందు. 20

సీ. సంపూర్ణపూర్ణిమాచంద్రబింబమువంటి మోమునఁ జిఱునవ్వు మొలకలెత్త
నంకపీఠమున సుఖాసీనయైయున్న కమలావిలాసవిభ్రమ మెసంగ
శంఖచక్రగదాబ్జసంశోభితము లైన బాహాచతుష్టయప్రభలు నిగుడ
గ్రైవేయమకుటకంకణకుండలాంగదహారావళులు మేన నందగింప
బాలికాహస్తపంకజాలోలచారు, చామరానిలమోదితస్వాంతుఁ డగుచు
దివ్య సింహాసనంబునఁ దేజరిల్లు, మోహనాకారు నరసింహమూర్తిఁ గంటి. 21

క. కని సాష్టాంగముగా వం, దనములు గావించి లేచి తత్సామీప్యం
బున నిలిచి కొలిచి యుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్. 22
క. బాలత్వమందె నీవు ద, యాళుఁడవై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
ఖేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23
క. అనిరుద్ధచరిత్రయుఁ జ, క్కని ముచ్చట విస్తరించి కణఁగి ప్రబంధం
బొనరింపుము శ్రేయో వ, ర్ధనమగు మాపేర నంకితము సేయుఁ దగన్. 24
వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25
ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజదైన్యహర యో శరణాగతవజ్రపంజరా
యో కరుణారసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్పి సౌ
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ.
వ. అని పునఃపునః ప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు వచ్చితి నని యాప్రశంబైన స్వప్నంబుఁ గాంచి మేల్కని యపరిమితప్రమోదరసమగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుండితి నివ్విధంబునఁ దదనుగ్రహంబువడసినవాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమంబునకు నుపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27
సీ. శుభకరాపస్తంభ సూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్వేల కులపవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పుమ్మన పెద్దన యెల్లప్ప ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబ గర్భ, మందు జనియించె వినయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితరుచిహేళి యబ్బయామాత్యమౌళి. 28
ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తివం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయఁగఁ బెంపుమీఱె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణచం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29
తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, వతికి లక్ష్మాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.
క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసమాంబకుజననం
బైనారమిరువురమె రో, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనఁదగునేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుఁడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుఁడ, నరసింహునికరుణఁజాలనమ్మినవాఁడన్. 32

వ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు మహానుభావుని ప్రభావంబు వర్ణించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁ జెలంగు ద్రావిడగంధనాదములవలన
వరమహీసురయజ్ఞవాటికాంతరములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విపణివీథులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్హారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాద్రిస్థలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవల మరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసోపానమార్గంబు యో
గిగణాకీర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రి చెలువొందున్ మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందునృసింహమూర్తి తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్ నిజభక్తకోటి శ్ర
ద్ధామతిఁ జేయుపానకముఁ దా నెలమిన్ సగమారగించి త
త్కామితముల్ ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్ దయసేయువారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్ వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీఠమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబునృసింహుఁడుదివ్యహారనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుఁడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుఁడగుచు.

సీ. కళ్యాణసరసిలోఁ గదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁ దాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కి మార్కొండలక్ష్మిభజించి నరసింహునకువందనములుచేసి
మిరియంబులేలకుల్ మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగముదిగివచ్చిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ. వేంకటాచలమున వేసటనొందక వడలుభుజింపఁ గాఁబోడముదప్పి
శ్రీరంగమున నాసదీఱఁగఁబొంగళ్లు భోజనంబొనరింపఁబోడముదప్పి
కాంచీపురంబులోఁ గాంతుకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
యళగిరిస్థలమున నాపోఁవగాదోసె లారగించినఁబుట్టినట్టిదప్పి
యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘుళంఘుళంఘు
ళాయమానపానీయమహిమ చేనణఁచికొనుచు, జలజనాభుండు మంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబు నివేశనంబులో
బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబు ముం
గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యల్లీలా
సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్.

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
శ్రితకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూపాలంకారునకును, దోఃపాటభటచ్ఛటామదోత్కటగజహృ
ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారకుందచందన, మందస్మితసుందరైకమందిరనయనా
నందవదనారవిందున, కుందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. వరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోగ్ధపానసౌఖ్యునకుశుభా
కరమంగళాచలస్థల, నరసింహాఖ్యునకుసద్గుణశ్లాఘ్యునకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగా నేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టిదనిన
భగవత్కథాసుధానుభవకుతూహలసాంద్రులగు శౌనకప్రముఖమునీంద్రులు సకలపు
రాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు సూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి. 48

చ. జలజభవాభవప్రముఖసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
ర్మలగుణకీర్తనామృతము మామకకర్ణరసాయనంబుగాఁ
బలుమఱునీవు దెల్పుటకుఁ బాత్రులమైతిమి పూర్వపుణ్యముల్
ఫలితమునొందె నీవలన భవ్యగుణాగ్రణి రౌమహర్షణీ. 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయములను వేడుకపొడమెన్
వినుపింపుసవిస్తరముగ, వినుతబుధవ్రాతసూతవినయోపేతా. 50

వ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51

క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరీక్షిన్నృపాలకుంజరుఁ డడుగన్
ధీరుఁడు శుకయోగి సవి, స్తారంబుగఁ దెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెన్. 52

సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఫలపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహకలితశృంగారవనము
చంద్రకాంతోపలసోపానకలితశోభితజలపూర్ణవాపీవ్రజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
గంధసింధురసైంధవబంధురంబు, సారసారససరసకాసారవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవరంబు. 53

ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁ దన్నులోను గాఁ
బైకొనెఁ జక్రవాళమని పావకసన్నిధిఁ దాఁడపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృతిఁ జేసినిల్పె నో
కాకయజుండుచుట్టుననఁ గాఁదగునబ్ధియగడ్తరూపమై. 54

మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాలవణాబ్ధియందు హృ
ద్వల్లభు రాజధాని యగు ద్వారక లోసుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగి యెప్పుడును బాయక పుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగునింతుల వేడ్కలకుం గొఱంతయే. 55

మ. అలకాన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయన్ గొమ్మలసందు లేర్పఱిచి మార్గశ్రేణిఁ గల్పించుటన్
నలినీకైరవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబు లే
కలఘుస్ఫూర్తిఁ దదంతరంబులఁ బొసంగన్ నిర్గమించుం గదా. 56

క. అగణితతారాగణచణ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁ బురిన్
దగఁగోటకొనలఁ గట్టిన, వగజిగిముత్యములచందువాచందమునన్. 57

సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్త్రికానుతములు
ఇనవాహహేషాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభద్రభ్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిళద్వప్రముక్తాఫలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటపిటీమణితరవము
లంబుజకదంబశాత్రవబింబమధ్య, హరిణకబళితకుహనాతృణాంకురాయి
తస్ఫురద్గారుడోపలాతతవితర్ది, యూథముల సౌధములపురినొప్పమీఱు. 58

చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కి యినుఁడున్నతమైగగనంబుఁ దాఁకు ద
త్సదమలహర్మ్యముల్గనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁ దా

మదిఁదలపోసి తిన్ననగుమార్గమునం జనుడంతకంతకున్
జదలను నిక్కి యవ్వలదెసం దిగిపోవుచునుండు నిచ్చలున్. 59

మ. పగలున్ రేయి సమప్రకాశతను జీవంజీవబంధుండు సొం
పగు ముత్తెంబుల చేరు చుక్కగమి యున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగు మింగూడి యనేకరూపములతోఁ గన్పట్టె నా నొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహాగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్. 60

ఉ. నిర్మలధర్మరత్నమయనిర్మితవిస్ఫుటహర్మ్యసంచయాం
తర్మదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్ఛటాతనూ
ఘర్మనివారియై వినుతిఁ గాంచు నుపాంతనిలింపనిమ్నగా
హర్మ్యఖపద్మగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్. 61

తే. మీఁదనున్నట్టి కుంభసింహాదికములు, తారకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంటె నా సౌధరుచులు, సురపురము మీఁదఁదనరు గోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగు విష్ణునాభికి నూర్ధ్వమౌముఖమున నుదయమైరి
అతఁడు నల్మాగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితికంటె నుత్తమంబగు సాత్త్వికమున శుద్ధాత్ములైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁ గన్న హరిని భావితభక్తివరదుఁ గావించుకొనిరి
పెద్దపిన్నతనంబు రూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చు హంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ణచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందు రణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రావనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందు నిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు
వెలయ వెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికౌదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టి బాహుజవర్యులెపుడు, సిరులఁ జెలువొందు నప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోని రత్నసంతతుల ధోగతిపాలు పఱుచుకోఁడేని సాగరుఁడు సాటి
తనమూలధనముకుఁ దగిన లాభముఁ గూర్చుకొనెనేని ధననాయకుండు సాటి
తనకున్న బంగారమును వక్కరలకియ్యఁ జాలినఁ గాంచనాచలము సాటి
తనమహత్వమునకు నెనయైన భోగానుభవమందెనేనిఁ గల్పకము సాటి
గాని యితరులు తాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతో డవిఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములు గాఁగ సంగ్రహించు, వైశ్యులుండుదు రప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబు నిర్జరశిఖాకుసుమగంధావాసితంబైన హరిపదంబు
సైదోడు ప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగ గగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమూర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గిచెలువొందుసత్పథంబు
గాఁగ సౌజన్యశీలురైకలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజులందు. 66

సీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికాఝరాంచితములై కుచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిఢవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విభ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు. 67

సీ. పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
వగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె వలపులముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నలుగులెక్కడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాససంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెదమొగినెసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటెపల్కు, జాణలవచశ్చమత్కృతిసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిలునవ్వులొలయంగనలరియలరు, లమ్మెదురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘీంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటిన్ నటియింపభూవిహరణోద్యత్ప్రావృషేణ్యాంబు భృ
త్పటిమన్ దత్పుటభేదనద్విరదయూథంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమన్ బురుషోత్తమానువహనస్ఫూర్తిన్ విడంబించుచున్
సిరికిన్ మూలములైసుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులైసుందర
స్ఫురితావర్తములైవిలాఘువతనొప్పన్ వాహినీసంగతిన్
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతిన్ సైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సలలితపంచబాణరససంజలితోరుపరిశ్రమంబులై
యలరుఁబురిన్ శతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిస్ఫురన్మహో
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మఱియు నన్నగరిలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననంత కళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగునసుకవికల్పితప్రబంధంబుచాడ్పు నఁగలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల విరాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁబద్మాలంకృతంబై, యథర్వ యనవిద్యావిశేషంబుకైవడిసంగీతరత్నాకరంబుచెలువునవర్ణక్రమప్రశస్తంబై, రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకాశంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై, హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగోత్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును, సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టునునై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘటితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడైవిలసిల్లుచునుండుఁబ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడుభక్తగృహాంతదృశ్యని
క్షేపమురూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్దీపితకీర్తిశాలివసుదేవతనూజుఁడుకృష్ణుఁడున్నతిన్. 74

సీ. వరలీలదేవకీవసుదేవులకుఁబుట్టి నందయశోదలున్నతిగఁ బెనుపఁ
బెరిగిదైతేయులఁ బెక్కండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందగోవులఁ బాలించిమురళీవిలోలుఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలపించుచురమించి భక్తజనావనప్రౌఢిమెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగారూపవతులఁ, జాలఁబెండ్లాడిసంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁడగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడుమీనాంకుండులోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తిరతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁడుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడుదాత్తకీర్తినమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండునుశుభాంగియనందగురుక్మికూఁతునం
భోరుహనేత్రఁగూడికులభూషణుఁడైనకుమారుఁగాంచెశృం
గారరసంబువిగ్రహముగానొనరించినమాడ్కినొప్పనొ
య్యారమువానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతనినరివీరులుడా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుండగుటన్. 78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండు గాఁగలవాఁడని బ్రహ్మసూనామకుండును, ఋ
శ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటం జేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనంబులు నా
మనిర్దేశంబు చేసి రక్కుమారుండు శరత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరు చందంబున నహర
హః ప్రవర్ధమానుం డై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యం బైన బాల్యంబును స్వ
బంధు జననయనానందశరీరసుకుమారం బైన కౌమారంబును నతిక్రమించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకు నూనూఁగుమీసపుఁజాలు సహజలాంఛనము గాఁగ
నమరువక్షఃకవాటమునకు నేవళంబులు కుందనపుఁదీఁగెమోడి గాఁగ
జెక్కుటద్దములకుఁ జెలువంబు మీఱినచిఱునవ్వు తేఁటక్రొంజికిలి గాఁగ
సరసమా కచనీలజలదంబునకు నవతంసదీధితితటిద్వల్లి గాఁగ
నలజయంతుని చందంబు నలుని సొబగుఁ, జందురుని మేలుఁ గందర్పు చక్కఁదనముఁ
దనకు సరి సేయఁదగిన సౌందర్యమహిమ, నతఁడు చెలువారె నవయౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులు తళుక్కన నేమఱించు చూపులకు గుండియలు జల్ జలుమనంగ
నరుదుగా నాభిముఖ్యము నొందు మోముకు వాలుకన్గవలు దక్కొలుపడఁగ
జెలికాండ్రతో నాడు పలుకుల చేవీను లొగి వశ్యమంత్రప్రయోగ మందఁ
బ్రతిలేని రూపసంపదఁ జిక్కి తలఁపులు సుడివడ్డగతిఁ జుట్టి చుట్టి తిరుగ
నందుకొనరాని మ్రానిపం డైనయతని, బ్రభుత చెనూర్పులూష్మదీర్ఘత వహింపఁ
గొలువునకు వచ్చు వారకన్యలక యోగ, విరహ మొదవించెఁ దద్రూపవిభ్రమంబు. 81

తే. వాలుఁజూపులచేత నివాళు లొసఁగి, ప్రమదజలముల నర్ఘ్యదానము లొనర్చి
యెలమి భావంబు లుపహారములుగఁ జేసి, వనితలు భజింతు రిష్టదైవముగ నతని. 82

మ. తరుణుల్ వాని విలాససంపదకు నాంతర్యంబునం జొక్కి త
త్పరిరంభానుభవంబుఁ గోరుచు విధాతా వీని మజ్జీవితే
శ్వరుగా నేటికిఁ జేయ వైతి వనుచున్ సంతాపముం జెందు న
స్స్మరుగాడ్పుల్ విధికంగ దాహ మొదవించున్ మందువేసంగి యై. 83

ఉ. బింబము మోవి సంకుప్రతిబింబము కంతము తారకాధిరా
డ్బింబము మోము సన్ముకురబింబము లాదరహాసపుంగపో
లంబులు యక్షనందనకళానిధిముఖ్యులఁ జూతు మేకదా
శంబరవైరినందనుని సామ్యము గావచియింపఁ బోలునే. 84

ఉ. సాహసధైర్యబాహుబలసంపదచేఁ జెలువొంది వాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁ దనర్చినచో విభూతిశే
షాప్తిగతిన్ జెలంగి జగదాదరణీయగుణాభిరాముఁ డై
యాహరిపౌత్రుఁ డొప్పెఁ దనయభ్యుదయంబు సదాభివృద్ధి గాన్. 85

వ. అంత. 86

చ. అతనికి మేనమామసుతయైతగురుక్మినృపాలపౌత్రియం
చితసుమకోమలాంగిసరసీరుహపత్రవిశాలనేత్రని
ర్జితకలహంసయానమదసింధురకుంభసమానవర్తులో
న్నతకుచరుక్మలోచనయనంగననంగశరోపమానయై. 87

గీ. బంధుజీవమయ్యెబంధుజీవంబని, యధరమునకుబింబమధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెననుచుఁదమ్ములఁగనికొమ్మ, యడుగులకునుజిగురులడుగులయ్యె. 88

సీ. కట్టిఁడివగనుజేకట్లకులోనయ్యె విరసభావంబులైవిద్రుమములు
ప్రత్యహంబునుగళాభంగమయ్యెను దామసప్రకాశతనునక్షత్రగణము
పగలుమించుటవిదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమునరథాంగకులము
కాఁకదెచ్చుకతుదిలోఁకువైపలుమాఱుఁబ్రహరణంబులఁజెందెఁబసిఁడికమ్మి
రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికమునవివిభంగపడియె
వట్టియార్వేరమునబలవంతుతోడి, సాటికిఁబెనంగుటెల్లనిష్ఫలముగాదె. 89

సీ. శాతకుంభమునకుఁజాంపేయమునకుఁదానుగుణంబగుఁగాంచనాంగియనుట
కంజాతమునకునుగైరవంబునకుఁబ్రియంవదంబుమహోత్పలాక్షియనుట
శక్రోపలమునకుజలధరంబునకునువినయోక్తిఘననీలవేణియనుట
కలహంసమునకుశిఖావళంబునకుహితాలయమండజయానయనుట
యుభయభావంబులతివయందునికిసార్థ, కముగనిట్లంటుచతురత్రకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లందురనఁగనిమ్ము, వారికేమినిరంకుశుల్ గారె కవులు. 90

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభూతవయస్సమయయైయున్న రుక్మలోచనను వివాహంబుసేయ ను
ద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కినవారలును సుహృజ్జను
లతో నాలోచించుచు.

ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడును జోడునునైనవల్లభుం
డేయెడఁగల్గునోయనుచునెంతయునక్కఱతోవిచారముల్
సేయుచునుండిబంధువులచేననిరుద్ధునిరూపసద్గుణ
శ్రీయుతుఁగానెఱింగితమచిత్తములంబ్రమదంబునిండఁగన్. 92

క. నెనరంటినచుట్టఱికం, బునుగులమునుగుణమురూపమునువిద్యధనం
బునుబ్రాయముగలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుటకన్యభాగ్యయోగమునఁగదా. 93

వ. అని విచారించి ద్వారవతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94

క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తినెన్నఁదగువసుదేవ
స్వామికిభీష్మకభూప, గ్రామణితాఁమ్రొక్కిసేయఁగలవిన్నపముల్. 95

క. క్షేమంబిక్కడమీపఱి, ణామముఁవ్రాయంగవలయునాపౌత్రుని పు
త్రీమణినిరుక్మనయనా, కోమలినినిరుద్ధునకునుగూర్పఁగవలయున్. 96

చ. అనిశుభలేఖలంపవినిహర్షముమాకునవశ్యమంచుఁగ్ర
క్కునఁబ్రతిలేఖలంపియనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులురయంబసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాన్. 97

సీ. కుండినపురికినేఁగుటయువైదర్భులెదుర్కొనివారలఁదోడితెచ్చి
విడుదులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినడపించిసంభ్రమమున
లగ్నవేళకుమంగళస్నానయుతులైనపెండ్లికొమార్తకుఁబెండ్లికొడుకు
కెలమితోఁ బాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిప్రాజ్ఞులైన
విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరవము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడుతెరవట్టిచాటునకతివఁదోఁడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియున్ విభుఁడువేడుకతోఁదెరరెండువైపులన్
రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడన్
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతందెరచీరదూటిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టటికంబుసేయఁగాన్. 99

క. గ్రక్కునఁదెరవాపుటయుఁద, ళుక్కునవెలుఁగొందెమృగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతిమెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగన్. 100

ఉ బంగరుపళ్లెరంబులనుబ్రౌఢిగనించినముత్తియంబు లు
ప్పొంగుచుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాఱుముంచుచున్
రంగుగనొక్కరొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచినవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్.

క. ఈవిధమునసుముహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకున్
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమై మొరయంగన్. 102

క. చెలిపాదముచెలువుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
పొలయలుకదీర్చునాఁటికి, యలవడుననివావియ్యైనయతివలునవ్వన్. 103

వ. తదనంతరంబ ప్రధానహోమాదికంబులైన వైదికలౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివిధవిధభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగాభోజనోత్సవంబుగావించిరందు.

మ. పరమాన్నంబులుఁబిండివంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామ్లశాకములుబెల్లంబాజ్యమున్ దేనె క
ప్పురపుందోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పుంగాయలున్ మున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగనారగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱున్. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొననేల ఘనమయ్యెఁద్రుష్ణచేకొనఁగనిమ్మ
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాల నభిలాషఁబొడమఁజేసె

సలివేణిసీచేతియతిరసరుచిరస జ్ఞానందమయ్యె నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమాకారమంతచక్కని దెన్నఁడేఁగముకన్నులాన
యనుచుభోజనసమయంబులందుభావ, గర్భితములాడుసరసులకాంతుకొల్ది
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్మ, వక్తృలైబోనకత్తెలుభుక్తులిడిరి. 106

శా. తాంబూలంబులునారికేళకదళీద్రాక్షాదినానాఫలౌ
ఘంబుల్ చంపకమల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్షుఖండములువస్త్రంబుల్ సువర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచిపెట్టిరిజనంబానందముంబొందఁగాన్. 107

వ. ఇవ్విధంబున. 108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతిన్, నివర్తించిప్రౌఢాబ్జనేత్రల్ నిషేకో
త్సవారంభమున్ బ్రేమసంధిల్లఁజేయన్, నవోఢారతుల్ మోహనంబైచెలంగెన్. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోఁడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సరసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్మముఖులు. 110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియిఁకన్ బదమంచునెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాథునిచెంగటనిల్చియుండెఁ దా
నివ్వలనవ్వలన్ దొలఁగనియ్యకమన్మథుఁడానవెట్టిన
ట్లవ్వనజాక్షిసిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచున్. 111

ఉ. శయ్యకుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేఁడఁగనించుకైనమో
మియ్యకగుబ్బలంటుకొననియ్యకనిష్ఠరతిన్ రమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయించినపిమ్మటసౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములొఁగదకన్యకారతుల్. 112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుపెల్లనువట్టియార్వేగమయ్యెఁ
దుదినిలువలేకగొందులుదూఱియుండెఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు. 113

వ. తదనంతరంబ. 114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీవీబంధమభిముఖకుంచితాస్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసలబ్ధబాహాలతాపరిరంభమాకుంచితభ్రూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబకమలఘుసీత్కారమోహననినాద
మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్మాంబుకళిక
మాత్మపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యింతిప్రథమసమాగమంబు. 115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదమువిరియుఁబోలె నైక్యస్థితితో
దామోదరపౌత్రుఁడును, ప్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁబెనఁగెన్ రతులన్. 116

వ. తదనంతరంబ యాదవసమూహం బవ్వధూవరులం దోడ్కొని కతిపయప్రయాణంబుల ద్వారవతీపురంబునకుంజని యథోచితసుఖంబు లనుభవించుచుండి రయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁగడువేడుకతోడగృహప్రవేశ మిం
పలరఁగఁజేసియవ్వనరుహాననఁగూడియతండుప్రేమచే
సలలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం
జెలువగురత్నగేహములఁజిత్తమురంజిలఁగారమించుచున్. 118

సీ. కేలనంటఁగరానిగిలిగింతచేమాఱు పెనఁగుటలొకకొన్ని దినములందు
నేమిచేసినఁగానిహితముచేసుకసమ్మతించుటలొకకొన్ని దినములందుఁ
జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్ని దెలిసికూడుటకొన్ని దినములందుఁ
దానపైకొనిసురతప్రౌఢిఁదమిదీర నెనయుటలొకకొన్ని దినములందు
నగుచు నారుక్మనయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁబ్రమోద
రసముకొలుపంగగాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁడారతిరాజసుతుఁడు. 119

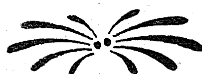
క. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని యయ్యనిరుద్ధుని విహారంబెవ్విధంబుననుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేఁటపఱుపు మనుటయు. 120

చ. వరవరదానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ
కరకరచక్రజన్మలయకారణకారణనైజలీలసా
దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ
ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా. 121

క. నిలయీకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా
కలితరుచికంబుకంఠా, సలలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా. 122

మాలిని. మునిహృదయనివేశా మోక్షదానప్రకాశా
వినుతగగనకేశా వీతసంసారపాశా
సనయనిజనిదేశా చారువక్షఃప్రదేశా
మనుజచరవినాశా మంగళాద్రిస్థలేశా. 123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

వ. మఱియు నన్నగరీలలామంబు వైకుంఠపురంబునుంబోలె నానగరంబువిధంబున న
తకళ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగున సుకవికల్పితప్రబంధంబుగ
డ్పునఁగలిత[illegible]జవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబు పోలికఁ గుసుమితద్రుమంబులీల
రాజమానస[illegible]బై [illegible]యలకాపురంబుభాతి జలజాకరంబురీతిఁ బద్మాలంకృతంబై,
ధ్యయనవిద్యావిశే[illegible]శీవంబ సంగీతరత్నాకరంబు చెలువున వర్ణక్రమప్రశస్తంబై
రామాయణకావ్యంబుగతి భార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రక
శంబయ్యును గువలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై
హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగ
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకు నాలవాలంబును, సారస్యంబులకు
గాణాచియు, సంతోషంబునకు నాటపట్టును నై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖనిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 7

ఉ. ఆపురలక్ష్మికిన్ రమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
క్షేపము రూపమోహనవశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
దీపితకీర్తిశాలి వసుదేవతనూజుఁడు కృష్ణుఁడున్నతిన్. 7

సీ. వరలీల దేవకీవసుదేవులకుఁ బుట్టి నందయశోదలున్నతిఁ గనుపఁ
బెరిగి దైతేయులఁ బెక్కండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందమంద
బృందావనక్రీడఁ బెంపొందఁ గోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలపించుచు రమించి భక్తజనావనప్రౌఢిమెఱసి
రుక్మిణీసత్యలాదిగా రూపవతులఁ, జాలఁ బెండ్లాడి సంసారసౌఖ్యనిరతి
నెలమిఁ ద్రిభువనసామ్రాజ్య మేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁడగుచు. 75

మ. హరికిన్ రుక్మిణికిన్ దనూభవుఁడు మీనాంకుండు లోకైకసుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తి రతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁడు దివ్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడు దాత్తకీర్తి నమరున్ బ్రద్యుమ్ననామాంకుఁడై. 76

ఉ. ఆరతివల్లభుండు శుభాంగి యనందగు రుక్మిసుతనం
భోరుహనేత్రఁ గూడి వసుభూషణుఁడై నవమారుఁ గాంచె శృం
గారరసంబు విగ్రహముగా నొనరించిన మాడ్కి నొప్పునా
య్యారమువాని భాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్. 77

క. అనిరుద్ధనామధేయుం, డనిరుద్ధప్రముఖ్యులతని నరివీరులు డా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఢ్యుండగుటన్. 78

న కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొరయించిన నప్పరమేశ్వరు నాట్యంబు జగన్మో
హనంబై ప్రవర్తిల్లెనప్పుడు.

ఉ. బాణునివాద్యవిద్యకునపారముదంబునఁ బొందిశాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెద వేఁడుమన్న గీ
ర్వాణవిరోధి నానగరివాకిటఁ బారిషదాళితోడ శ
ర్వాణియునీవు భక్తజనవత్సలకావలియుండవే కృపన్. 7

తే. అనుచు మ్రొక్కినఁ గరుణించి సాంబశివుఁడు, దానవేంద్రుని పట్టణద్వారముననుఁ
గాపురంబుండెనిది లఘుకార్యమనక, యెంతసులభుండు పార్వతీకాంతుఁడహహ. 8

తే. ఏమహాత్ముని మహిమ బ్రహ్మేంద్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టి సర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడై నిలువ మెలఁగె, నారవానిదిగాక భాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆ లీలంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దండహేతి
జ్వాలాదందహ్యమానస్వరధిపశిఖివైవస్వతక్రవ్యభుక్కీ
లాలాధ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యుబైక్రమ్యలబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండై తనరె భువనసాధారణస్ఫూర్తితోడన్. 10

క. సురవైరిమతియుఁ గొన్నా, ళ్లరుగఁగనొకనాఁడు మదనహరుఁ బొడగని త
చ్చరణమునకునతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ. గిరిజామానసహంసహంసవర యోగిధ్యేయ చిద్రూపరూ
పరుచిశ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్రదైత్యేంద్రయిం
ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబుల స్తోత్రంబు గావించి యిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్లజయించితి, సౌకర్యము గాఁగ సకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁ గీర్తినొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసినీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమిమామక సహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతో నెదిరి శౌర్యముఁ జూపఁగఁజాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁడొకఁడైనను లేఁడొక నీవుదక్క హా
లాహలలాంఛనాంచితగళా పరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులు కంకణపద్మరాగసం
జాతమరీచులంగ యసంగరకేళిఘటింపఁ జేసినా
చేతులతీఁటకౌషధము సేయఁగదే రజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అనిప్రార్థించుచున్న యద్దోషాచరుభాషణంబులకు రోషించి శేషభూషణుండిట్లనియె.

క. నాయంతవానితోనని, సేయంగలిగెడునునీదుచేతులబరువున్
బాయుభవదీయకేతన, మేమెడఁధరగూలునపుడుహీనవివేకా. 18

వ. నిర్విచారుండవైయుండు ప్రాద్యుమ్నియానతిచ్చిన బలినందనుండు డెందంబున నానందంబు
నొందుచు నందివాహనునకందండ వందనంబులాచరించి మరలి నిజమందిరంబున కేతెంచి
యాత్మీయశ్రేయోహానిహేతు భూతంబైనకేతుపాతంబున కెదురుచూచుచు నీచాః
కలహమిచ్ఛంతి యనువచనంబునకు నగ్రసాక్షియై యుండె, నంత. 19

ఆ. అతనికూర్మికూఁతురందంపుబిత్తరి, ముద్దుగుమ్మభువనమోహనాంగి
కుందనంపుబొమ్మకుసుమకోమలియుషా, కన్యయనఁగనొప్పుకమలనయన. 20

ఉ. ముద్దులమాటలున్ జిఱుతమోముననున్ననిలేఁతచెక్కులున్
గొద్దిగనున్ననెన్నడుముకూఁకటికందకఫాలపట్టికన్
విద్దెముసేయుముంగురులువిప్పగుఱెప్పలగొప్పకన్నులున్
బ్రొద్దొకవింతయైయమరెఁబుష్పసుగంధికిబాల్యవేళలన్. 21

సీ. అరవిందములుమన్మథాస్త్రంబులైనట్లువాలుఁగన్గొనలగ్రొవ్వాఁడివాఁడమె
హరినీలములుపేరులైనచందముననించుకలైనకురులుపెన్సోగలయ్యె
వీణాశ్రుతులుమేళవింపైనవగముద్దుపలుకులుప్రౌఢసంపదవహించెఁ
గనకంపుఁగణికకుందనమైనరీతిఁజాయలమేననిండుతేపలవహించె
నిమ్మపూపలుముదిరిఫలమ్ములైన, గతిఁజనుకుదుళ్లునిగిడిపొంకమువహించె
బంధుజీవాధరయతీతబాల్యయగుచు, నిండుజవ్వనముననొప్పుచుండునపుడు. 22

మ. కలవాక్కీరహయంబుగల్లమకరీకస్తూరికాపత్రస
ల్లలితాంకంబునితంబబింబపటులీలాచక్రమాలోకనాం
చలబాణౌఘముభ్రూలతాయుగమహాచాపంబునైశోభిలన్
జలజాతాననవిగ్రహంబురతిరాజస్యందనప్రక్రియన్. 23

ఉ. తేనియలొల్కుమోవియును దియ్యనిమాటలుఁబువ్వువంటినె
మ్మేనునుముద్దుఁజెక్కులును మెచ్చులుఁగుల్కెడుగుబ్బచన్నులున్
మీనులవంటికన్నులునుమిక్కిలినైనపిఱుందుసన్నపుం
గౌనునొయారపున్నడపుఁగల్గి వెలుంగుమనోహరాంగియై. 24

తే. ఒఱపుగలచందురునిచందమోముమోము, నలరశైవాలలీలఁజెన్నారునారు
పరిమళముగుల్కుకపురంపుఁబలుకుపలుకు, కలికిరాజమరాళసంగతులుగతులు. 25

సీ. ఘనసారమునుసారఘనముగా నాక్షేపించుఁ గలికిపల్కులయింపుకచముసొంపు
పద్మరాగమురాగపద్మమునదలించు రమణంపుమోవిపాదములకీవి
మృగమదంబునుమదమృగమునుహసియించుఁగాయంపువలపుకన్దోయి మెలఁపు
వరనాగమును నాగవరముఁజుల్కఁగఁజేయునవకంపునూఁగారునడలతీరు

చక్రసామ్యత వెలయుకుచంబులందు, సామ్యచక్రతఁదగువుక్కసపుఁబిఱుందు
రూఢి నారోహిణియు నవరోహిణియుఁగ, నెలఁత చెలువంబు సారె వర్ణింపఁదగును. 26

చ. మలయజగంధి బిత్తరపుమాటలు వీనులు సోఁకినంతనే
చిలుకలు పల్కినట్లు విలసిల్లు వసంతపు వేళఁ గోవెలల్
చెలఁగిన యట్లు కిన్నరలు చిత్రవిధంబున మీటినట్లు వీ
ణెలు మొరయించినట్లు మదినిండుఁ బ్రమోదరసప్రవాహముల్. 27

ఆ. ఇరులు సిరులు దొరలు కురులు తియ్యఁదనంపుఁ దీవి క్రొవి తావి కావి మోవి
కులుకులొలుకు పలుకు మెలఁకువ సుమచాపు, తూపు రూపు మాపు చూపు కోపు. 28

చ. కొలుకుల కెంపుసొంపు రహిఁగుల్కెడు తారల నీలిమంబు క
న్బెళుకు మెఱుంగులుం గలసి పెంపమరెన్ హరిణాక్షి చూపుల
వ్వలదొరముజ్జగంబు గెలువన్ నవచూతదళంబు మేచకో
త్పలమరవిందమొక్క మొగిఁ బట్టి ప్రయోగము సేయు కైవడిన్. 29

సీ. మునుకారు ననుకారుకొని మీఱు సునచారుతను మారుకొని కేసుఁ దరుణికురులు
నలకుందముల యందముల చందములు మందములఁ నొందఁగాఁ జేయుఁ జెలిరదాళి
తెగరాని వగ మేని తొగరేని జిగిఁ బూని తగుదాని సొగసైన నగుమొగంబు
వెలపెంపు వెలయింపు కళ గుంపుఁ దులకింపు బలుకెంపుఁ దలపింపుఁ బణఁతి మోవి
సింగముల భంగముల నొందఁ జేయు నడుము, కీరముల దూరముల దొలఁగించు బలుకు
జక్కవలఁ దక్కువలఁ జేయుఁ జన్నుదోయి, ముదితరూపంబు త్రిభువనమోహనంబు. 30

సీ. ఇంపుసొంపుల గ్రుమ్మరింపుమాటలు వీణపలుకులకతురాభ్యాసమొసఁగు
మందంపు నడపులు మాయూరగతులకుఁ బలుమాఱు తిన్నని ఫణితిఁ జూపు
సరసంపు నాసిక సంపెంగ మొగ్గల కెక్కువ తక్కువల్ చక్కదిద్దుఁ
జొక్కంపు గుబ్బలు జక్కవకవలకు దిట్టతనం బుపదేశమిచ్చు
హొంతబాడుట వనవిహారోత్సవంబు, సలుపుటయుఁ బుష్పవితతి వాసనలుగొనుట
నెఱిసరసిఁ గ్రీడలాడుట నెపములుగను, నతివ సౌందర్యమింక నే మనవచింతు. 31

క. ఇటువంటి యవయవంబుల, నెటువంటి విలాసకతుల నెన సేయఁగ రా
నటువంటి వగను రజనీ, విటువంటి మొగంబు గలిగి వెలఁదుక యొప్పెన్. 32

ఉ. మేరుధనుష్కదేవి స్వరమేళకళానిధి దత్తిలంబు భాం
డీరము కోహళియ్యకము విగఁ గావ్యము నాటకంబలం
కారము శాస్త్రముల్ మొదలుగా మఱి యభ్యసనంబొనర్చె శ్వం
గాఢపువిద్యలద్దనుజకన్యక కున్ బగమానురక్తయై. 33

ఆ. ఆడఁబాడ నేర్చి యభినయింపఁగ నేర్చి, సరసకవిత చెప్పఁ జదువ నేర్చి
బాణదనుజపుత్రి బాలికయయ్యును, సకలకళలయందు జాణయయ్యె. 34

వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతవనాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసం
తంబు ప్రవేశించె. 35

సీ. శ్రీయుతారామరామాయాతావనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సౌఖ్యరాశి
యువనవోఢాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యథామూల మనుపమయోగిధైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరశరద్వాసరసారంబు జాతికళాసముచ్చాటనంబు
నగుచువర్ణింపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసుమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమంబైనయవ్వసంతాగమంబు. 36

తే. దండిమీఱంగఁదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలివనస్థలినిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మిమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37

చ. వలపులవేల్పుకైదువులుపాంథజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకులంబునకాఁకటిపంటకొల్చురా
సులువనలక్ష్మిమేనఁబొడసూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులన్. 38

క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39

తే. సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాలంకృతముఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితినెప్పెసర్వాగమములు. 40

సీ. అనిలోపదేశనాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోష్ఠులకుసరిపెనలొసంగ
నింపుసొంపులఁబాడునెలతేఁటిబయకాఱులకువన్నెమీఱునీలములొసంగఁ
కైవారములుసేయుకలకంఠపులవందిబలగంబునకునుమావులనొసంగ
ఫలరత్నములనారతులొసంగుభూజపురంధ్రిజనులకంబరములొసంగఁ
దనవదాన్యచమత్కృతిజనులుపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైవనవిహృతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41

తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడైవినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలలమాధవుండు. 42

వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43

క. నాళీకముఖియుషాంగన, యాళీజనసహితయగుచునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁగ్రీడయొనర్చెన్. 44

సీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగ ననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
సూనవాసనలునెమ్మేనితావులుగాఁగ నొఱపైనలతలుబాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁగలకంఠరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములు గాఁగ సుమిళిందమాలికల్ చూపు గాఁగఁ
బల్లవితతమాలపాదపచ్ఛాయలు, సరసమైనవేణిభరము గాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పుడిందుబింబానన, యౌవనంబుఁబోలియవ్వనంబు. 45

సీ. భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపఙ్క్తులకువికాసంబు నెఱపఁ
గలకంఠశుకశారికాకలరావంబురహిమించికర్ణపర్వంబు సేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకు నానంద మొసఁగఁ
నమృతోపమానంబులగుఫలరసములు వెలయజిహ్వాలకును విందులొసఁగ
గమ్మతావులుపయిపయిఁగ్రమ్మ విసరు, చలువతెమ్మెర మేనులయలఁతఁదీర్ప
సారిదిపంచేంద్రియములకు సుఖము గాఁగ, వనవిహారంబు సలిపిరవ్వనజముఖులు. 46

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁజెక్కులజవాదితావులకును
వదనాంబుజములకై కదియుభృంగంబులుత్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాసక్తిఁబొదువురథాంగముల్ సరసమందస్మేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకై డాయుకోయిలల్ ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును
జకితగతిఁజెంది చెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరప్పుడుచారుచరణ
చలితచామీకరాంగదఝుణఝుణంఝు, ణంఝుణధ్వని చెవులకానంద మొసఁగ. 47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదళీక్రముక కరవీర ఖర్జూర నారికేళ తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూరంబుల వెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబు గాఁ బెనఁచి యల్లికొనియు నేలాలవంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యాలలూఁగుచు, బొదరిండ్లఁ డాఁగుచు,నసమంబులగుకుసుమరసవిసరంబులు వెసంగ్రోలి ఝుంకారంబు సేయు మధుకరనికరంబులంజోపుచుఁ, బ్రసూనఫలభరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁపుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబులును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులును గోయుచు, దోహదవిశేషంబులు సేయుచు, శారికాకీరకలకంఠకపోతకలరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచుఁ, గ్రీడావిశేషంబుల వినోదించుచుఁ,గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాప ఘంటికానికరనూపురసంజనితఝుణఝుణరవంబువనదేవతామనోహరంబై చెలంగం జరియించుచుఁ దమలోన. 48

క. చూతముచూతముసుదతీ, వ్రాతము రారమ్మ మధుకరవ్రజగీతో
పేతమ్ముసుమసౌరభవి, ఖ్యాతము విరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపన్. 49

క. కాంచనవర్ణ్యముకువలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచుమానప్రస్థతఁ, గాంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివె చెలియా. 50

తే. పేరుగలజాతులకు నెల్లఁ బెంపుదఱుఁగ, సౌఖ్యమొదవేఁగు జాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁ జూడుమాకంబుకంఠి, మాన్పనెవ్వరివశమమ్మ మాధవాజ్ఞ. 51

చ. పలుమఱునీవుపంటఁబగఁబట్టినకైవడినిట్లు మొల్లమొ
గ్గలుచిదుమంగనేలకసుగందనియీచిగురాకులెల్లఁజే
తులకసిదీఱఁగాఁగణఁగిత్రుంపఁగనేటికిమానవమ్మమొ
క్కలమువహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాన నేర్తువే. 52

వ. అనియివ్విధంబున సరససల్లాపంబులు సేయుచుఁ జంద్రకాంతోపలప్రకల్పితసోపానసముదయకూలంకషమధుర జలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకైరవకల్హార వనవిహారమాణమరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఫమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడాసక్తచిత్తంబులనమ్మత్తకాశినులు దత్తఱంబున విహరించుచు. 53

చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపఙ్క్తులవ్రేటులాడుచుఙ్
బలుమఱునీఁదులాడుచునుబక్షికదంబముఁదోలియాడుచుఙ్
జలదలిమాలికామధురఝుంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనిక్వణముల్ చెలంగఁగఙ్. 54

వ. విహరించిరప్పుడు. 55

సీ. శంపాలతాంగులచరణకాంతులకుశేశయకదంబముతోడ సరసమాడఁ
దారుణ్యవతులముత్తఱులయందముతరంగావళితోడసయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటవముచక్రసంఘంబుతో నెకసక్కెమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నులబెళుకులుమీనపఙ్క్తులతోడమేలమాడ
రాజవదనలవేణీభరములసొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁబందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56

మ. కుచకుంభస్థలపాటవంబుదనరఙ్ గ్రొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుచులొప్పఙ్ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్ మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరమునఙ్ లోలేక్షణల్ మందమం
దచలద్యానములఙ్ మదద్విరదయూథస్ఫూర్తివర్తిల్లఁగఙ్. 57

వ. అంత. 58

చ. పొదివెడలించుమన్మథునిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపొలుపారెడుశంపలగుంపుసొంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లుస
మ్మదమున నెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59

క. కేళీవిహారచేష్టలు, చాలించియుపాలతాంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలమై, యాళీజనసహితముగగృహంబునకరిగెఙ్. 60

వ. ఇట్లుచనుదెంచి సరసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుష్టయై నాఁటిరాత్రితపనబింబోపమానతపనీయపరిచితకుడ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితవృత్తస్తంభ

జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రవాతాయనరేఖామనోహరంను, గనకపంజరాంతరనివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగసంగతంబును, దాంబూలచందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యసూత్రవిచిత్ర కాంచనపాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుమఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁదరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలవరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచిన హంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపైశిరశ్చరణపార్శ్వదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుంచిన సూర్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగు చందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబున శయనించి. 61

చ. అలకలొకింతజాఱినిటలాంతముఁగ్రమ్మఁగఁదావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగామెయినలందినగందముసన్నవల్పెదు
వ్వలువముసుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దుగన్ నిదురించుచుండఁగన్. 62

మ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యుండుసుగంధబంధురసుమాలంకారనీలోపలో
జ్జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిన్. 63

సీ. తాంబూలరసరంజితంబైనకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబుసేయుచోనఖపఙ్క్తిఁజెనకిచెనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁజుంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగమునెదనలముచోమర్మంబులంటియంటి
కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచుఁ, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ. 64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధుం
డాలావణ్యనిధిన్మను, హేలావతివినియుఁగనియుఁనెఱుఁగదుమదిలోన్. 65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, నిద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబుగావించి కించిదవశిష్టయామినీచతుర్థయామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండుతనకౌఁగిటనున్నవాఁడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండెయజల్లుమన దిగ్గనలేచి శయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగు విలోచనప్రభాజాలంబులు లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప నలువంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనంబు సేయుచు

వి(భ్రాంతియు విస్మయంబును విచారంబును విషాదంబును విరహంబును నంతరం
గంబునం బెనంగొన నంతకంతకు నతిశయంబు మోహావేశంబునఁ దదీయ సౌందర్య సౌ
కుమార్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాఱుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు తన
ముందరం బొడగట్టిన ట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కౌఁగిటం బట్టఁబోయి
భుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తం బైన డెందంబు చిందఱవందఱ యై నయనారవిందం
బులం దొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబ మందం బై ప్రవహింప సహింపనలవిగాని పరి
తాపంబున వేఁడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్న యెడ నిశ్చయ మైనవిధంబు దోఁపన
న్నొద్దికఁ జేరి కూడి సుఖ మొందఁగఁ జేసి భ్రమించినట్టి యా
ముద్దులు గుల్కు జవ్వనపు ముమ్మరపుం నెఱజాణ యెవ్వఁడో
పెద్దయు నా కెవానిపయిఁ బ్రేమ మనంబున నేమి సేయుదున్. 67

శా. ఆ చక్కందనమా వచోమధురిమం బా మందహాసామృతం
బా చాతుర్యము నా వయోవిభవమా హావమోహముం జేయ దే
యే చంద్రాస్యల కైనఁ బొందఁగల దా యీ మేనితో వానితో
నే చందంబున నా మనోరథఫలం బీడేఱునో దైవమా. 68

వ. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణికూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగులలిఁ గలసినయా
కలమాటలు నిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁ దలంచుఁ గడు భ్రమచేతన్. 70

సీ. మొనపంటికొలఁది నొక్కిన నొక్కఁ జేఁ గెంపుటధరంబు చిమచిమ యనినయట్లు
చెలువారు గోళ్ల నాటుల తేఁట చెక్కిళ్ల పై నెలవంక లేర్పడినయట్లు
చెలరేఁగి యలమిన చేపట్టుబిగువు చే గబ్బిగుబ్బలు కసుఁగందినట్లు
కళలసోకొదవించు గాటంపురతులఁ బూవంటి దేహము కసివాడినట్లు
భావమునఁ దోఁచు స్వప్నలబ్ధంబు లైన, సౌఖ్యములు మిథ్యలయ్యు నిశ్చయము గాఁగఁ
బురుషసంగతి చేసినకరణి నపుడు, పద్మదళనేత్ర కరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసఖీప్రేరితయై, సాంతత్యం బైన యట్టి సమయోచితముల్
స్వాంతమున నిచ్చలేకయు, దంతావళయాన యొకవిధంబున నడపెన్. 72

సీ. బింబోష్ఠి దర్పణబింబంబుఁ జూపుచోఁ జెలువుని ముద్దు చెక్కులు దలంచి
కలకంఠి మృగమదతిలకంబు దిద్దుచో సరసుని మేని వాసనఁ దలంచి
కలికి ముక్తామాలికల లంకరించుచో రమణుని మందహాసముఁ దలంచి
పొలఁతి నీలోత్పలంబుల దండ లొసఁగుచో రాముని చికురభారముఁ దలంచి
గంధగజయాన హృదయంబు కరిగి కరిగి, యసురసురమంచుఁ బారవశ్యంబు నొందు
నిగిడి పుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁ దాఁకు, దర్పకుని పువ్వుటమ్ములఁ దాళలేక.

వ. మఱియును. 74

సీ. విన్నఁదనంబుఁ గైకొన్న నెమ్మోమునఁ బోఁడమనిచిఱునవ్వుఁ బొందుకొలుపు
దీనభావంబు నొందినవాలుఁగన్నుల లేనివికాసంబుఁ బూనఁ జేయు
గద్గదస్వరము సంగతమైనమాటల నొదవనిచాతుర్యయుక్తిఁ జూపు
నుల్లాసభంగమైయున్న చిత్తంబునఁ గొలుపనియుత్సాహగుణము నెఱపు
ఘనవియోగవహ్నిఁ గ్రాఁగుచునుండియు, మఱుఁగు సేయు నితరు లెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసిరేని సంశయింపుదురను, భయమువలనఁ గుముదబంధువదన. 75

సీ. ఎలనాగ వీణ వాయించుచో నాహీరిఘంటారవంబునఁ గలసి చెలఁగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁ జదువుచోఁ బాంచాలగతిచోట బాహాటక్రమము దోఁచు
నెలఁత చిల్కకు మాట నేర్పుచో గీర్వాణభాషలోఁ దెనుంగుఁ బల్కు గలయుఁ
జెలియ పద్యంబు రచించుచో శృంగారరసముపై బీభత్సరసము నిల్చు
విరహవిభ్రాంతికతమున విద్రుమోష్ఠి, యొకటి సేయంగఁ బోవ వేఱొకటి దోఁచు
నగ్గలపుఁ జింత హృదయంబునంటియున్న, నిట్టులౌటకు మదిసంశయింప నేల. 76

తే. దర్పకుని బాణతీవ్రతఁ దాళలేక, యంగనామణి శివశివాయని వచించుఁ
గలికి కోవెలరొదలచే నలసిసొలసి, రామ పలుమాఱు శ్రీరామ రామయనును. 77

క. సెగలయ్యెఁ జలువవెన్నెల, పొగలయ్యెను గప్పూరంపుఁ బొడి కన్నులకుం
బగలయ్యెఁ జిలుకమాటలు, వగలయ్యెను సుఖములెల్ల వనితామణికిన్. 78

చ. కలకలగాక నిశ్చయము గామది దోఁచిన నాఁటనుండి తా
గలకలకంఠకీరకులకంఠములం జనియించు దట్టపుం
గలకలముల్ చెవిం బడఁగఁ గాయజునమ్ముల గాయముల్ మదిం
గలకల నొంప యామములు కల్పములై చెలియుండె ఖిన్నతన్. 79

వ ఆసమయంబున.

మ. అమరారీశ్వరుఁడైన బాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడై బాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడై ప్రౌఢిం జతుష్షష్టితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడై రాజిల్లు గుంభాండనా
ముమునం దైత్యవరేణ్యుఁ డొక్కరుఁ డసామాన్యప్రభావంబునన్. 81

ఆ. వె. వానియనుఁగుఁబట్టి వరసుందరాకార, రేఖనొప్పుఁ జిత్రరేఖయనఁగఁ
దండ్రివలన మంత్రతంత్రయోగక్రియ లభ్యసించియుండు సాంగముగను. 82

శా. ఆనీలాలక బాణకన్యకకు బాహ్యప్రాణమో నాఁగ నెం
తే నేస్తం బొనరించియున్నదగుటం దీనాననాంభోజయై
గ్లానిం బొందుచునున్న యారమణియాకారంబు వీక్షించి చిం
తానిర్మగ్నమనోంబుజాతయగుచుం దత్కార్యమూహించుచున్. 83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుట నాయిందువదన, వలపుమర్మంబుగా మదిఁ దెలిసియపుడు
పలికె నేకాంతమునఁ జేరి పడఁతితోడ, బడలికలు దీఱఁ జల్లని భాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడు లేని విన్నఁదన మేల మొగంబునఁ దోఁచె నమ్మ నీ
కెన్నఁడు లేని చింత మది నెక్కడనుండి ఘటించె నమ్మ ముం
దెన్నఁడు లేని యీ కృశత నేటికి దేహము చిక్కె నమ్మ నీ
యున్న విధంబుఁ జూచి వగ నొందెడు నా హృదయంబు కోమలీ. 85

సీ. కమ్మని చిగురాకు కెమ్మోవి కసుఁ గందెను సురసురని వెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపు నెమ్మేను కాఁక చేతఁ గరంగె విహానలంబుచే వేఁగకమ్మ
తళుకు నిద్దంపుటద్దపు మోము కళ దప్పె వలవల కన్నీరు వడువకమ్మ
వెలిదమ్మి కన్నుల తెలివి మందము నొందెఁ దురుము మేఘము గ్రమ్మఁ బొరలకమ్మ
పలుకఁగదవమ్మ వేసట పడకవమ్మ, సొలయ నేలమ్మ మోమెత్తి చూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మ మమ్మేటికింత, జాలి పెట్టెదవమ్మ యో చంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించు విభునిఁ బాసిన, విరహిణి చందంబుఁ దోఁచె వెలఁది నీకున్. 87

శా. బాలా నిన్ను మదీయజీవముగ నే భావింతు నెల్లప్పుడున్
జాలా నేఁ గలుగంగ నెంత పనికిన్ సంతాపముం బొందఁగా
నేలా సిగ్గున గుట్టుఁ జేసి హృదయం బింకిట్లు చింతించుటల్
మేలా దాఁపక తెల్పు నీ తలఁపు నెమ్మిం బూని కావించెదన్. 88

వ. అని యివ్విధంబునం జిత్రరేఖావధూటి పలికినఁ దద్వచనౌషధంబు ప్రియానుపానసహితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబు శాంతింబొందించుటయు సేదదేఱి నిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్తరించి కించిద్గళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె. 89

తే. పాన్పుపై నొక్కనాఁడు నేఁ బవ్వళించి, నిదురపోవంగ లావణ్యనిధి యొకండు
చేరి నా యౌవనం బెల్లఁ జూఱఁగొనియెఁ, గలయనుచుఁ దోఁచు నిక్కంబుగాఁగఁ దోఁచు. 90

సీ. సొగసైన చెక్కిళ్ళు చుంబించి చుంబించి చేరి మోమున మోముఁ జేర్చి చేర్చి
కరమునఁ బాలిండ్లు గదియించి కదియించి యధరపల్లవగసం బాని యాని
కేలి మైఁ గౌఁగిటఁ గీలించి కీలించి గళమున నఖపఙ్క్తి నిలిపి నిలిపి
చెలఁగి గళధ్వనుల్ చెలఁగించి చెలఁగించి నిద్దంపుఁ బొక్కిలి నివిరి నివిరి
పోఁకముడి విచ్చి దేహంబు పులక లొదవ, నవయవంబులు గదియంగ నదిమి యదిమి
యవల నే మేమొ చేసె నయ్యాగడంబు, నెట్లు చెప్పుదు సిగ్గు నోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలె వాని కౌఁగిటసుఖానుభవంబునఁ జొక్కియుండి యం
తటఁ గనువిచ్చి మేలుకొని తన్మహనీయవిలాసమూర్తి నా

దటఁ బొడగానవైతిఁ బరితాపభరంబున నాఁటనుండి నే
నిటువలె నున్న దానఁ గృశియించుచు జీవము వానిసొమ్ముగన్. 92

చ. మదగజవైరివంటినడుమాకమలంబులవంటికన్నులా
యదనశశాంకువంటిమొగమాముకురంబులవంటిచెక్కులా
మదనునివంటిచక్కఁదనమామధురాధరవానిరూపు నా
హృదయపటంబునందు లిఖియించినకైవడిఁ గాననయ్యెడున్. 93

తే. ప్రాణసఖి వైననీకు దాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్నవిధము
వానిఁగన్నులఁ జూపి జీవంబు నిలుపు, మనుచుఁ గన్నీరు దొరఁగ దైన్యంబు నొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణి దైన్యమునకాత్మఁ గలంగుచు బాష్పబిందువుల్
పయ్యెదకొంగునందుడిచి భక్తి మెయిన్ శిశిరోపచారముల్
సయ్యనఁ జేసి నెమ్మదివిషాదము దీఱఁగ నూఱడించి తా
నయ్యెడఁ గొంతసేపు హృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునన్. 95

శా. రంగుల్మీఱుపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చి సా
రంగాంకాననవ్రాసె ముజ్జగములన్ రాజిల్లు రాజన్యులం
బంగారంపు మెఱుంగువ్రాఁతజిలుగుల్ పైపైఁగళద్దేఱఁగా
శృంగారంపురసంబు వెల్లివిరియం జిత్రక్రియావైఖరిన్. 96

చ. కళలు వెలుంగు మోములు వికాసవిలాసముఁ జూపుకన్నులుం
జెలువము గుల్కు మేనులును జెక్కులపైఁ బ్రసరించు నవ్వులున్
దళుకులు వల్లుభూషణవితానముఁ గల్గి సజీవచిత్రముల్
నిలిపినయట్లు వ్రాసెగమణీమణి నేర్పు వచింప శక్యమే. 97

ఆ. వ్రాఁతకజుఁడు గర్త సేఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుటకిది విరోధమైన నేమి
సేఁతకజుఁడు గర్త వ్రాఁతకుఁ దాఁ గర్త, యనుచుఁ జిత్రరేఖ ననఁగవచ్చు. 98

వ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులం గల్గు పురుషశ్రేష్ఠుల లిఖియించిన యప్పటంబు నుషా
సుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె. 99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయు దేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ
బ్రభుతయు రూపసంపదయుఁ బ్రాజ్ఞతయుం గలవారి నెల్ల నే
ర్చి భగవతీమహామహిమచే లిఖియించితి నిప్పటంబునం
దభినవమూర్తియైతగినయాఘనుఁ డెవ్వఁడు వీరిలోపలన్. 100

వ. అని మఱియు నిట్లని వివరింపందొడంగె. 101

ఉ. దివ్యవిమానయానముల దివ్యసుగంధవిలేపనంబులన్
దివ్యలతాంతవాసనల దివ్యధునీజలకేళిలీలలన్

దివ్యవిలాసినీరతులదివ్యశరీరములన్ సుఖాత్ములై
దివ్యపథంబునన్మెలఁగు దేవతలన్వివరించిపల్కెఁ దన్. 102

శా. ఆనందాకరవైభవానుభవరంభాద్యప్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁ బారిజాతకుసుమాలంకారహారున్స్వర
స్థానావాససుఖోన్నతుం ద్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁ జూడుమితనిన్శీతాంశుబింబాననా. 103

ఉ. ఆహవనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁ జెలువందిమంత్రపూ
తాహుతులన్సరోరుహభవాదులఁదృప్తివహింపఁ జేసియ
వ్యాహతలీలసాధకజనాళికి సౌఖ్యములిచ్చుపుణ్యుఁడు
త్సాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ. 104

వ. అని తెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁ దెలిసి శేషించిన దిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెదననుచు నిట్లనియె. 105

చ. అతులితధర్మవంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడుయాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతినాగధరుండుహరుండునుంజుమీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణీ. 106

ఉ. కామునిమించుసుందరముకంజవనాప్తునిగెల్చుతేజమున్
సోమునిఁగేరునెమ్మొగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గుసు
త్రామునికూర్మినందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా. 107

శా. భారాంతస్స్పృహులైననిర్జరులపైపైసోఁకియెవ్వానినిం
డారంబైకొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్ముహుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సౌందర్యమీక్షించితే. 108

సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయౌవనమదోద్ధతులుఁగీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వవరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘుటికాంజనాదిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాష్టవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి కెలనవీక్షింపుమో రాజకీరవాణి.

వ. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులఁబ్రవాసినపంటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబు రాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుపవ్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరమనోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముఁగదా పాతాళమబ్జాననా. 111

వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవివరించెదం గనుంగొనుము. 112

శా. పారావారవిహారియైనహరికిం బర్యంకమై ద్వీపశై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీయక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబై యురగేంద్రలోకమునకుం దా సార్వభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లుఫణాసహస్రకలితున్శేషున్విలోకింపుమా. 113

చ. అతులసుధాపయోధిమథనావసరంబున మందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చి దానవా
హితులకు వాంఛితంబు ఫలియింపఁగఁ జేసినకీర్తిశాలి భా
సితసితదీర్ఘదేహుఫణిశేఖరు వాసుకిఁ జూడుమీతనిన్. 114

వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రవశ్శ్రేష్ఠుల రూపనామంబులు చక్షుశ్శ్రవంబులకు గోచరంబులుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీయ రూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకు వేఱై యస్థిరంబగుటయుఁ దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదై తదనంతరంబ మధ్యమలోకపురుషపరివృఢులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె. 115

చ. శుకపికశారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులన్
వికసితపద్మకైరవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణగేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులన్
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమై తగు మర్త్యమంగనా. 116

వ. ఏతద్భువనంబునం గలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117

చ. నిజగజనాథయూథపదనిర్దళితోన్మదవైరిపార్థివ
వ్రజచతురంగసైన్యుఁడు విరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండు పరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుర
ద్భుజుఁడు కళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడె చూడుమా. 118

చ. లలితలవంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
చలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలవిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్మ్యవిహారిపాండ్యుఁడీ
యలఘునిఁ జూడవమ్మ దరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్రసమానయాన తెలియంగాఁ జూడువీనింజతు
ష్కంధిప్రావృతమేదినీవలయవిశ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృశప్రసిద్ధబలవత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
ర్బంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునిన్. 120

శా. చాదంతిన్యగదంతి గాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాత్ముఁడై
మోదంబొప్పధరన్జరించుగతిఁ బెంపున్సొంపుసంధిల్లగా
వేదండోత్తమవాహుఁడై వెలయునీవీరుంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁ జూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా. 121

శా. పూజ్యంబైతగుకౌరవాన్వయమునంబాల్పొందజన్మించిసా
మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుం దెలివిమీఱంజూడు మొక్కంతది
వ్యజ్యోతిర్మయసాధనున్విహితబాహాదండకోదండదం
డజ్యానిర్యదఖండచండతరకాండప్రోద్భటాయోధనున్. 122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డీయితఁడంచునెంచఁదగుఠీవివెలుంగుచునున్న వానిరా
ధేయునిదానవైభవవిధేయునివర్ణితభాగధేయునిన్. 123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచే వైభవోదయముచేఁదగువాఁడుధర్మజుండు
దిటముచేభుజబలోత్కటముచేరణజయోద్భటముచేఁ బెంపొందుపవనజుండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేవరబాణశక్తిచేనధికుండుసవ్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేఁబొగడొందివెలయునకులుఁ
డసమశరసమసుకుమారరసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుఁడంబుజాక్షి
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసొంపారనిటువిలోకింపవమ్మ. 124

చ. సుమహితధాళధళ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతాచలరాజముఁబోలురేవతీ
రమణునిఁజూడవమ్మబలరామునిఁగోమలపాటలాధరా. 125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడుధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహావిలాసమువాఁడుకమనీయనీలాలకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడుతరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడునవదరస్మితసుధాననమువాఁడు
సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్మునేత్రోత్సవంబుగాఁగ. 126

మ. త్రిజగన్మోహనరూపవైభవునిసాంద్రీభూతకీర్తింబ్రతా
పజయార్కున్రతికామినీకుచతటీపాటీరముద్రాకరాం
బుజునింగంఠవిలంబమానవిలసన్ముక్తామణీమాలికా
వ్రజునిన్మారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యుమ్ను నీక్షింపుమా. 127

ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాఁడగుతండ్రికన్న నం
జక్కనివాఁడుభవ్యగుణసంపదఁదాతనుబోలువాఁడు పెం
పెక్కినకీర్తివాఁడుకమలేక్షణపౌత్రుఁడుశంబరారికిన్
మక్కువనందనుండితఁడుమానవతీయనిరుద్ధుఁజూడుమా. 128

వ. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యవ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేఱ వివరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు. 129

సీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపైనవతటిల్లతరేఖనవఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపైమత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవవృష్ణిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేఁటిదాఁటులనెళవుచూపి
మఱియుగోపాలదేవమన్మథులమీఁద, బొట్టికోలలగతిదాఁకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధునందుఁగ్రొవ్వాఁడిచిలుకు, ములికియైనాటెకలకంటిబెళుకుఁజూపు. 130

చ. కనుఁగొనఁగానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమె
ల్లనుబులకించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఱెమోమునం
బెనఁగొనిదైన్యరేఖనవనీతగతింగరఁగెన్మనంబుము
న్ననుపడియున్నతాపశిఖిప్రజ్వలభావమునొందెవింతయై. 131

ఉ. కన్నులఱెప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునమౌనముద్రతో
నున్నమొగంబునిశ్చలతనొప్పుశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నతలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కినఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెసఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకైవడిన్. 132

తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాదుకొనిమూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.

ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచుసుధాధరబింబమానఁగాఁ
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతాంగియమ్మదనసుందరరూపముఁజూచిభ్రాంతితోన్. 134

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కోకకుచతటరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబునం
బోలె దత్సౌందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిం దేలుచున్న నెట్టకేలకు మరలించి
కుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబుననిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీఁడుగదమ్మ నానిదురవేళఘటించినవాఁడుకోమలీ
వీఁడుగదమ్మపంచశరవిద్యలుచూపినవాఁడుతొయ్యలీ
వీఁడుగదమ్మనాహృదయవిత్తమునాచినవాఁడుయుగ్మలీ
వీఁడుగదమ్మయీవిరహవేదనఁగొల్పినవాఁడునెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండివీనిరూపముఁ, గన్నులఁజూడంగఁగలిగెఁగా నేటికినో
క్రొన్ననఁబోడిరోనీఋణ, మెన్నిభవంబులకునైననీఁగంగలనే. 137

వ. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున, సంపూర్ణపూర్ణి
మాచంద్రబింబోదయంబుఁగోరుచున్న చకోరంబుకైవడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షించు
చున్న మౌక్తికశుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారుతోడి
సంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్నయది.
దురంతంబైన విరహపారావారంబు నీఁదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం దెప్ప
విధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీతనిం
దెచ్చి మామకమనోరథంబీడేర్చి ప్రాణదానంబు సేయవలయు నిదియనుచితంబని విచా
రించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁగన్నవార్తలకింతవలవంత కేమికారణమనియెంచుకొంటి
నాయున్కిఁగనుఁగొన్న నాసాటివారిలో నిదిలాఘవంబనియెంచుకొంటి
మదిలోననీమాటమఱచియుండెదఁగాక యెంతలేదనిబుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్మికాశించిన నేమిఫలంబనియెంచుకొంటి
నేమిసేయుదువానికళామనోజ్ఞ, వదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁజంద్ర
కాంతరత్నంబుకైవడిఁగరఁగియున్న, భావమునధైర్యమింతైనఁబాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁబక్వబింబఫలకాంతులతోఁదులఁదూఁగువానికె
మ్మోవిసుధారసంబుమదిమోహముదీఱఁగ నానకుండినన్
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పావహమైననాదుహృదయవ్యథదీఱునెయెన్నిభంగులన్. 140

మ. కలికీమాటలు వేయు నేమిటికి నీకాయంబుతో వానితోఁ
గలయన్భాగ్యముగల్గకున్న విభునింగాఁజేయుమీవీనిరాఁ
గలజన్మంబుననంచుబ్రహ్మకునమస్కారంబుఁగావించియా
వ్వాలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముంజేసెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు ఖేదవాక్యములతోన, వేఁడినిట్టూర్పు గాడ్పులావిర్భవించె
నూరుపులతోన కన్నీరు తేఱులయ్యె, నశ్రువులతోన పరవశంబయ్యె మేను. 142

తే. అతివ దురవస్థఁ గనుఁగొని యాత్మఁ గలఁగి, యువతి వివశత దీఱంగ నుపచరించి
యనుగుణంబైన మధురవాక్యముల మనసుఁ, జల్ల జేయుచు నుండె నా సమయమునను. 143

వ. అని శుకుండు పలికెననినఁ దదనంతర వృత్తాంతం బెట్టియ్యె నెఱింగింపు మనుటయు. 144

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భుజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రశో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహరాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితపరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్మశంకరహృదయ
స్మరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివినుతా. 146

భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాస్నేహమోహా
వహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్మజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవైజయంతీ
శ్రీవనితాకౌస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవక్షస్స్థలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా. 1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెసూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 2

వ. అంత. 3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితఫుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరక్షశ్ఛటావిదళన కోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
దత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశ వరమణిమకుటరుగ్వ్యాప్తియనఁగ
భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్త, గంధవహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తశైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యెమార్తాండమండలంబు. 4

చ. ఇనుఁడుకరంబులంబొదివియింపుగసంగమమాచరింపఁబ
ద్మినివదనంబునన్నగవుమీఱవికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రవముబ్బిసొక్కినయనంబులుమూయుచునిద్రఁజెందెనో
యనముకుళీభవించెదివసాంతమునందుఁబయోజషండముల్. 5

చ. ఇనునకుఁబద్మినీకువలయేక్షణపైమదినెంతమోహమో
తనునెడఁబాసియెంతపరితాపమునొందునొనాల్గుయామముల్
చనినపునస్సమాగమముసంఘటనంబనితెల్పుమంచుఁదాఁ
బనిచెసరస్యుపాంతతరుపఙ్క్తులనీడలపేరిదూతలన్. 6

క. కమలినిపయిఁగూరిమిచే, రమియించెంగాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందాన మొనర్చిన, క్రమమునఁగమలాప్తుఁడపరకంధిం గ్రుంకెన్.

తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబైనభాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁ జేరినయంధకార, బంధురంబయ్యెదశదిశాభాగమునను. 8

చ అనయముజీవకోటికిభయంబుగ దారులుగట్టికొల్లఁగై
కొనసెలవిచ్చెఁజోరులకుఁగూర్మిపరాంగనలన్ రమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావలిన్భువనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించెవసుధాస్థలిచీఁకటిపాలెగాఁడొగిన్. 9

సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁ బ్రాఁకి ప్రాఁకి
కోరికఫలియింపఁగాంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనాని యాని
ముచ్చటదీఱంగముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁజెక్కిళ్లనివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగహారినీలవేణులమవ్వంపుఁగొప్పులుదువ్విదువ్వి
యంధకారాఖ్యకామాంధుఁడన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁగానిదోషానుభవము
తపనకరఘాతనెపమునఁదాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేఁడయ్యెఁదామసుండేమియెఱుఁగు. 10

క. జీవనమెజీవనంబై, యీవిధముననున్నమమ్మునెడచేసెనయో
దైవమనిఖేదమొందెడు, కైవడినమరెన్ రథాంగకరుణారవంబుల్. 11

సీ. వరునిరాకకునిశావాసనజ్జికమింటఁబఱచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమునదిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిఖేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తి రేరాజుముందరనడపించుమూఁకయనఁగఁ
గెరలిమరుఁడూర్ధ్వలోకముగెలువపింజ, పింజఁగొననేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁబండువైతోఁచెగగనభాగ, మండనంబైనతారకామండలంబు. 12

సీ. అధిపలాలితలైనస్వాధీనపతికలునలుకదీఱినకలహాంతరితలు
వరునిరాకలుగోరువాసకసజ్జికల్పతివంచకలువిప్రలబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్నప్రోషితభర్తృకల్కలహించివిడనాడుఖండితలును
ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్సంకేతగతలభిసారికలును
రమణసంభోగవిప్రలంభములనొంది, రష్టవిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశావేళయందు. 13

శా. మందాక్షాంచలముల్గ్రమించికులధర్మస్రోతసుల్దాఁటిత
న్నిందాభీతిమహాటవుల్గడచిపొందెన్పుంశ్చలీకోటిని
స్సందేహస్ఫురణన్భుజంగనివసత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁగానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీఁకటివేళ సంచరణసేయుచు నిక్కువలైన చోట్లన
ట్టాఁకల నిల్చుచుం జనుల యల్కుడుకొయ్యన లోఁగియుండుచుం
గాఁకలయూర్పులుస్సురనఁ గా విటకోటిభుజంగభావముల్
గైకొనియుండె నిందున నెకావలె వారిభుజంగనామముల్. 15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁ జెలంగింపక పలుమాఱు మెల్లనె పలుకుమనుచుఁ
దమికొద్దినధరబింబము గంటువడనీక మొనపంట నొక్కింత మోపుమనుచు
గుబ్బచన్నుల మీఁద గోరులేర్పడనీక నేర్పుతో నెయ్యాసనివురుమనుచు
రతిసుమాళమున నార్భటము గావింపక నిలుకడ చల్లఁగాఁ గలయుమనుచుఁ
గాముకులయందుఁ గూర్మిలు గలిగియుండి, యనురహస్యంబు బయలగునని డిభీతిఁ
గలసిరిబ్భంగి సాంకేతికములయందు, జారకాంతలు మోహితస్వాంతలగుచు. 16

ఉ. ఆసమయంబునం గువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను
ల్లాసరసంబు మోమునఁ దొలంగఁగఁ జల్లని రాజటంచు ని
శ్వాసముతోడ లోకులు ప్రశంసలు సేయఁగఁ బూర్వశైలసిం
హాసనమెక్కెఁ జంద్రుఁడు నిజాభ్యుదయంబు జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 17

సీ. భూనభోంతరములఁ బూర్ణీభవించు తమంబుల నుచ్చాటనంబు చేసెఁ
వసతుల మెలఁగు జీవంజీవవిహగ కదంబంబు నాకర్షణంబు చేసెఁ
గవగూడి చెలఁగు జక్కవల క్రీడావిలాసంబులు సంస్తంభనంబు చేసెఁ
సలిలమధ్యంబులఁ జెలువొందు కైరవారామంబుల వశీకరంబు చేసెఁ
నలినపఙ్క్తికి విద్వేషణంబు చేసెఁ, దమ్మిచేరాళికల మారణమ్ము చేసెఁ
బొసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁ జల్లి, మహిమఁ జూపి సుధాకరమాంత్రికుండు. 18

సీ. జతనంబుతోఁ దేఁటిసంచిణీహాసముభిన్నిదుము దారుగా నిగుడినదువఁ
గలువలదొరచల్ల గాలివజీరులు పూని రాస్తానుచపాను గొలువఁ
బెంపుమీఱు వసంతషేషు వాహుజూరుననుండి చెలావణిహోనరు దెలుప
నెమ్మిఁ గోవెలనిశానీదారుగములుకర్నాచీడమారముల్నాదు సేయ
సరణికావాలు రంగురఘులొప్పు పుటములు, రహిఁ గనటియించు చిలుకహిరాకి నెక్కి
కెంజిగురుసైపు కేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహాదండు గదలెనపుడు. 19

వ. అంత. 20

మ. చణబాహాబలశాలి మన్మథుఁడు చంచచ్చంచరీకచ్ఛటా
గుణటంకారరవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా
రుణచూతాంకురబాణముల్బఱపె సక్రోధాత్ముఁడై మానినీ
మణిధైర్యంబను జోడు చించుచు మనోమర్మంబులందూఱఁగన్. 21

మత్తకోకిల. మత్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాదసం
పత్తికిన్మలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో
ద్వృత్తికిన్సుమవాసనాపదవీధిమద్భ్రమరస్వనో
పత్తికిన్మదినోర్వఁజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్. 22

క. శగనొందుచుఁ జెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృదుకుసుమాదుల్.
తగఁదెచ్చి శిశిరవిధులా, మగువకుఁగావించిరపుడుమఱియున్మఱియున్. 23

సీ. విభునికౌఁగిటికినై వేఁతఁజెందుమేనికిఁజందనపంకంబులంద నేల
చందనంబునఁగసుఁగందెఁగదాయనిగ్రక్కునబన్నీటఁగడుగ నేల
పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచిచంద్రరజంబుపైఁజల్ల నేల
చంద్రరజంబుచేజనియించెసెకలంచువేసఁదాళవృంతముల్వీసగ నేల
తాళవృంతములనువడదాఁకెననుచు, వగవఁగా నేల నేరనివైద్యకరణిఁ
దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరుసేయు, మందులకెమందులొనరించిరిందుముఖులు. 24

తే. ఎన్నియుపచారములుఁ జేసిరిందువదన, లన్నియునుజాడమునుపటికన్న మిగుల
బాధకములయ్యెదయలేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను. 25

వ. ఇక్కరణి నక్కమలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖీ
జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి. 26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రిదయాపరమూర్తినీచెలుల్
చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ
విల్లుసమాధురింబరిఢవిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం|
బెల్లనయోవధూవధకు నేటికిరోయవుమీనకేతనా. 27

చ. పురహరదేవునిం జెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ
కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండియైననుం
బరులనుబీడపెట్టనిక్రుపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా
పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా. 28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి. 29

సీ. కువలయంబులనుగన్గొన్నచల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె
నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవగములందుఁదక్కువయ్యె
సప్రాణవిభులైనసతులపైకూర్మియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె
నిందూపలములపైనెనయుసౌహార్దంబురవికాంతములయందురహితమయ్యె
బక్షపాతంబుమానవేపక్షమునను, రాజదోషాకరుఁడవుగారామరామ
దానఁజేసిసుమీనీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు. 30

క. పగలొప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుఁగనివాఁడవాకుముదినీరమణా. 31

వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32

శా. ఎంచంజల్లనివాఁడవైసరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములైమెలంగుదువుమాపద్మాక్షియందిట్లుబా
ధించంజొచ్చితివియ్యెడన్మరునిబుద్ధిన్నీస్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునెనీగుణంబుగదదాక్షిణ్యంబుమందానిలా. 33

వ. అని పికశుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34

క. ఒకకుత్తికైయుండెడుమీ, రకటాచెలియెడలనింతయతికూహకమా
పికమాశుకమాయికమా, నకమాసుకుమారగాత్రినాయమెయేచన్. 35

వ. అని పలుకుచున్న సమయంబునం జిత్రరేఖం గనుంగొని యుషాంగన తన మనోహరుండైన యనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు నిట్లనియె.

ఉ. ఔనటవమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబునే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానముసేయురంతుముదితామదితానదితాపమయ్యెస
స్నానవిధంబునీదెగదనాయెదనామదనాభుఁజేర్చినన్. 37

వ. అనిపలికిన. 38

చ. విరహమునొందకస్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలశైవలినీచయంబుస
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39

శా. కాంచెంగాంచనగాత్రిసౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచస్రక్ఛ్రీభవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్ద్యామపూజాలస
తోరణించామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకద్వారకన్. 40

వ. కనుంగొని మనంబునఁ బెనంగొను ప్రమోదంబునఁ బ్రమాదంబగు విద్యావిశేషంబున నన్నగరంబుఁ బ్రవేశించి సముంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నత స్తంభాగ్రవిరచిత దేదీప్యమానదీపికాకదంబక ప్రతిబింబవిడంబితసాంద్ర చంద్రశాలాస్థగిత పద్మరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభాగంబునంబోలె దృగ్గోచరంబగు తదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబు నొందుచుం గలితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్ర ద్వీరభటసమూహ సమావృత్తంబును, రుక్మిణీసత్యభామాప్రము
ఖాష్టమహిషీషోడశసహస్రసుందరీసందోహమందిరామంద సుందరంబును, బద్మరాగ
వజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచితస్తంభకుడ్య వా
తాయనవితర్దిప్రదేశంబును, బ్రద్యుమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్టాది కుమారవిహారసౌధ
యూథాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభుమం
దిరంబునందు శృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁబాత్రంబునునై, సహస్ర
భానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసౌధంబులోపలం బ్రవేశించియుండు. 41

క. అలరుకమ్మలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంక దీపికాకాంతులు తేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁ బరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
సుకకేలుతలక్రిందనునిచి రెండవకరంబూరువుపైఁజాచియొత్తగిల్లి
పరువుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁ దెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
పూఁత నెత్తావిగమ్మనఁబొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముమురులై యుప్పతిల్ల
నిదురపరవశముననున్న యదుకుమారుఁ, గాంచెఁదనగొప్పకన్నులకఱవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచి జిగిమేనిపటుత్వముఁజూచి మోములో
హాసముఁజూచి చేతులయొయారముఁజూచి మనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచి యహహా యనుచుందలయూచి ముందు దా
వ్రాసినభావమెంచి తలవంచుకొనెన్ జలజాక్షి సిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచే జనులనిద్రామగ్నులం జేసి య
య్యనిరుద్ధుంగొని ఖేచరత్వమున నుద్యద్వేగయై యేగి బా
ణనిలింపాహితరాజధానియగు శోణాఖ్యం బ్రవేశించి య
వ్వనజాతాక్షి యుషాలతాంగి సుషమావత్సౌధముం జేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్న సమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునో కువలయేక్షణ యాతనిఁదోడుకొంచు నే
నెప్పుడు చూతునో సదమలేందునిభంబగువానిమోము నా
కెప్పుడు గల్గునో యతనినింపుగఁ గూడెడుభాగ్య మంచు నా
కప్పురగంధి తాపమునఁ గంటికినిద్దురలేక వేఁగుచున్. 48

ఉ. నా వెత చూడలేక కరుణాపరురాలగు చిత్రరేఖ దా
నావిభుఁదెత్తునంచు నకటా పరభూమికి సాహసంబునం

బోవుచునుండెనాకొ యకటఁ బోయినకార్యము నిర్వహింపరో
దేవతలార నాదిగులు దీఱఁగ మీకు నమస్కరించెదన్. 49

వ. అనితలంచుచు. 50

తే. తరుణి యిబ్భంగిఁ గుసుమకోదండచండ, కాండనిర్భిన్నహృదయయై కరఁగుచున్న
యవసరంబున రతిమనోహరకుమారుఁ, దెచ్చి పానుపుపైనుంచె మచ్చెకంటి. 51

వ. అప్పుడు. 52

చ. హృదయము ఝల్లుఝల్లుమన నెంతయు విస్మయమంది చూచి పెం
పొదవిన భ్రాంతిచేత నిదియుం గలగాదు గదా యటంచు నె
మ్మదిఁ దలపోయుఁ గ్రూరుఁడగు మారుఁడు చేసిన యింద్రజాలమో
యిది యనియెంచుఁ బర్వరజనీందుకళానన మోహితాత్మయై. 53

వ. అంత. 54

క. తెలివొంది చిత్రరేఖా, కలవాణిం గౌఁగిలించి కన్నులహర్షా
శ్రులు జడిగురియఁగఁ దనువునఁ, బులకాంకురముల్జనింపఁ బొంగుచుఁ బలికెన్. 55

ఉ. ఈసుకుమారమూర్తిని పుడీడకుఁ దెచ్చితి ప్రాణదానముం
జేసితి నీకు మేల్మరలఁ జేయఁగ నేర నమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబు నీ నెనరు నీయుపకారము ముజ్జగంబులన్
వాసికి నెక్కి నీకథలు వర్ణితమయ్యెడుఁ గాక కోమలీ. 56

క. అనిపలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తుల గారవించి వేడుకతోడం
జనియె నిజమందిరమునకు, వనజాననయుండె నిచటి వాంఛలు మీఱన్. 57

ఉ. లేచుటయెప్పుడో నిదుర లేచిన పిమ్మట నన్నుఁ గన్నులం
జూచి మనోనురాగమున సొక్కి కవుంగిట గారవింపఁ గాఁ
జూచునొ లేక నామమత సుద్దియెఱుంగమిఁ జేసి వింతయై
తోఁచుచునుండునో యితనితో నపుడేమని పల్కుదాననో. 58

మ. అనిచింతింపఁగ నిద్రమేల్కని యతం డాకర్ణవిశ్రాంతమో
హననేత్రాంబుజముల్కనీనికలు చాయద్దేరఁగా విచ్చి చూ
చినయాచూపు మనంబునన్దగిలెఁ గించిన్మధ్యకున్భావభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్త్రమై. 59

ఉ. నాథుసుదర్శనంబువలన న్మదనగ్రహమోక్షమయ్యె బిం
బాధరకున్ సుదర్శనమహామహిమం బిటువంటిదే కదా
యీధరఁ దత్ప్రయోగమున నెట్లు గ్రహంబులు నిల్వనేర్చుఁ ద
త్సాధకులైన మాంత్రికులు సారమెఱుంగుదు రప్పుడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవ్విధంబున మేల్కాంచి యవ్విభుండు, ద్వారకాపురకనకసౌధప్రదేశ
చారుతరరత్నపర్యంకశాయి గాఁగఁ, దనుదలంచుచు లేచి కన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరు బంగరుసలాకయనంగఁ గసటువాసినచంద్రకళయనంగ
నదనుబుల్కాడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెఱుపుతీఁగెయనంగ నవకంబువోని క్రొన్ననయనంగ
జీవకళ్లలచిత్రరూపమనంగఁ బరువంబు దప్పనివిరియనంగఁ
గరగునను బోసి మోహనాకారరేఖ, యొసఁగదీర్చిన శృంగారరసమనంగఁ
దనసమీపంబునందున్న తరుణిఁ జూచి, మన్మథకుమారుఁడాశ్చర్యమగ్నుఁడగుచు. 62

క. మొదలను నేవసియించిన, యదిద్వారకలో నివజ్రహర్మ్యము గాదా
యిదియేమి యింతయిపుడిది, సదమలమాణిక్యఖచిత సౌధంబయ్యెన్. 63

వ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పొలఁతి మోమున కసంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయని వాళిగావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁ జాంపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసి వైవంగవచ్చు
జలజాక్షి కురులకు జాతినీలంబుల నొగి దృష్టి పేరుగా నునుపవచ్చుఁ
గలకంఠకంఠివీనులకు శ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గా వ్రాయవచ్చు
నారయ రూపవతికి రంభాదివేల్పు, చెలులను డిగంపుబుడుతలఁ జేయవచ్చు
ననినదోషంబు గలుగదీ యర్థమందుఁ, జూడ మెన్నఁడు నిటువంటి సుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించునెడఁ గాంచి దవనతాస్య, పద్మమై తనకై ప్రేమ బయలుపఱుచు
కలికి నిడువాలు తళుకుఁ గన్నులను బెళుకు, చూపులను జూచుచున్న యాసుదతి కనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదానవే కువలయేక్షణ యెయ్యది నీదు పేరు నీ
వెవ్వని మేలుదానవిపుడేమికతంబున నన్నుఁ దెచ్చితీ
వివ్వరసౌధదేశమునకింతయు దాఁచక తెల్పునావుడున్
నవ్వును సిగ్గుఁ గూడి వదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తళుకువజ్రంపుఱవలయందంబు గులుకు, పలుకుదురుతేట ముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁ గవనిండి కెంపులచెక్కడంపుఁ, గమ్మలను గ్రమ్మఁ బలికెనా కలికియపుడు. 68

మ. ఇది బాణాసురవీడు శోణపుర మాయింద్రారిమాతండ్రి పెం
పొదవెన్నాకనుషాభిధాన మొగి నీ యొయ్యారపుట్రూపు స్వ
ప్నదశం గాంచిన దాన నై విరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁ బ్రాణసఖి శుంభద్యోగవిద్యోన్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁ గాని యన్యసతిఁ గాను శరీరము నీదుసొమ్ముగా
మన్ననచేసి యేలుకొనుమా వినుమాయనుమానబుద్ధి వై

నన్నలయించె దేనిరమణీయక నేమను దానినిన్ను నా
కన్నులఁజూడఁగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగు దైవయోగముల్. 70

వ. అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్మగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర
కుండె నప్పుడు. 71

సీ. తొలుత నాతనిరూపుఁగలఁగన్న యాదిగా మగువకు దినములే యుగములయ్యెఁ
బటము పైనతనిరూపముఁ జూచినది మొదల్మగువకు జాములే యుగములయ్యె
సఖివానితోడి తేఁజనినయంతటనుండియుఁ బదకు గడియలే యుగములయ్యెఁ
దరువాత నతఁడు నిద్దుర లేచునంతకు యువతికి నిమిషముల్ యుగములయ్యె
నతఁడు గౌఁగిటఁ గదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికొక్కక్షణమె
యుగసహస్రంబులై తోఁచుచుండెనపుడు, వనితతమకంబుఁ దెలుప నెవ్వరివశంబు. 72

చ. పలుకులలోని ప్రార్థనయు భావములోఁగల తెంపు మోములో
వెలవెలచూపులోఁ బోడము విన్ననయూర్పులలో వణంకుని
ముమ్మలఁ బోడఁ గాంచియమ్మదనమోహనుఁ డెంతయు సంతసించెఁ దా
వలపులమర్మముల్ దెలియవచ్చుఁగ దాఘను లైనవారికిన్. 73

వ. అప్పుడు. 74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరుదేశంబుల వెంట సంచరణచేసి
కోమలాంగినితంబభూమండలమునకుఁ గ్రమముతోడఁ బ్రదక్షిణములొనర్చి
మృగనేత్రగంభీరమగు నాభిసరసిలోన వగాహనక్రీడలాచరించి
గంధసింధురయానకఠినకుచోత్తుంగ శైలాగ్రమునఁ బునశ్చరణసలిపి
పడఁతిమందస్మితసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁ గానిపాంచశరిచూపు
లపునరావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములు భోగకారణములు. 75

సీ. తనువులదిగుపాఱుకనుదోయి బెళకుముత్యాలరాసులు తలఁబ్రాలుచేసి
తూరుదుండెములాడుతోడవులరుచిదీపకళికలు మంగళార్తులుగఁ జేసి
యలఁతఁజిప్పిలు ఫాలములఘర్మజలము మొగ్గలగుంపుతగు బాసికములుచేసి
పొదివి మేనులఁదోఁచు పులకాంకురంబులతుకముజాజాలపాలికలుచేసి
సంప్రకాశించు విరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు
నర్థిగావించె మకరమీనాధిపతుల, యదను దెలిసిననవింటియాజ్ఞికుండు. 76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బ్బలపొంగునబిగిసిఱవికపక్కనఁబగిలెన్
జిలుకరహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాఁకిననంగన్. 77

మ. రమణింగొబ్బునఁ గౌఁగిలించి పయికిన్ రాఁదీయుచోఁ గల్లనం
గమనీయాంగద హేమకాచరశనాఘంటారవంబుల్నిషే

కముహూర్తంబిదియంచుఁదెల్పుచుమహాకందర్పమౌహూర్తికా
సమహస్తాయసదండభిద్భవఘణాంచల్లోహయంత్రాకృతిన్. 78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దువగఁగాంచికవుంగిటఁగుబ్బలంటఁగీ
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసించికపోలపాళిఁజుం
బించిచమత్కరించివలపించికళల్గరఁగించిమించిసా
క్కించికడున్సుఖించికిలికించితకేళిరమించెవేడుకన్. 79

సీ. సురుచిరాంబరబంధవరణంబుభేదించివ్రీడాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచశైలదుర్గములలగ్గలుపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుగట్టిచతురుఁడైమధ్యదేశంబుఁబొదివి
యంగాంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియౌవనభండారమాక్రమించి
సురతసంగతిజయలక్ష్మిసారిదిగాంచి, తరుణికౌఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్మథసామ్రాజ్యమేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పుఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్గరఁగించెనంచువ
ర్ణించఁగనేటికిన్వలపుఁబేరురులొడ్డిజగంబువారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్మించినయింతికిన్వలవనేరఁడొతావలపింపనేరఁడో. 81

సీ. జలచరనేత్రకన్నులవెరపింపుకేయెత్తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్ముకభూరియుగకనుబొమ్మవంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులనందందపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెకృపాణంబులడవులపాలుచేసి
ప్రియునిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేళయనుచు
సమరరంగప్రచారఁబుసన్న్యసించి, యంగజుఁడుకార్యమెఱిఁగిసమాశ్రయించె. 82

చ. వలచినపొందులైమనసువచ్చినచక్కఁదనంబులైభ్రమల్
గొలిపెడియౌవనంబులయికూరుములన్దినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిననేర్పులైకొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలుతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో. 83

గీ. అంతనానవోఢయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పవదనంబు, తెల్లవారినట్లుతెల్లవాఱె. 84

ఉ. చిందఱవందలైయసురసేనలుడెందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాటినం
దందయడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులన్గుహలగుట్టలఁబుట్టలచాటుమాటులన్. 85

శా. ప్రాతఃకాలమహాబలాఢ్యుఁడు నిశాప్రత్యర్థి వీరుంబరా
ఘాతుం జేసి సమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణీభవత్ప్రాభవ
ఖ్యాతిం గైకొనియున్న వేళ జయతూర్యంబుల్చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁ గుక్కుటసముద్యత్కంఠనాదార్భటుల్. 86

వ. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాఙ్ముఖులై మానముద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులు గాకయుండ నేకశయ్యం బవళించియుండియు మకరధ్వజుండు మండలీకృత కోదండుండై ప్రయోగించు కుసుమకాండంబులం బొడము హృదయవ్యథలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం దెచ్చుకోలు ధైర్యంబులనుండియు సూచితాహఙ్ముఖంబులైన తామ్రచూడకంఠనినాదంబులు కర్ణకఠోరంబులై వినంబడిన నులికిపడి దిగులొందుచుఁ జలంబులువిడిచి మనంబులుగరంగి కుహనానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గౌఁగిలించుకొని తమ కప్పుఁ గూటములం దనుకుపునారతులకు నవకాశంబులేని ప్రొద్దువిచారించి యొకరినొకరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పునిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళ చుంబనపరిరంభణ నఖదంతక్షతాదివినోదంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యంబులంజొక్క పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత కలహంసప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకలంబుల మనోహరంబులై వెలయు లవంగక్రముక చాంపేయపున్నాగ నారికేళ చందనమందార కదంబ ఖర్జూరాది మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలమందిరంబులయందు భగవత్కీర్తనంబులు సేయు వైణవికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత మంగళకౌశిక ప్రముఖ స్త్రీపురుష రాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువరూపకాది తాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనాద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానంబులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపులవిడుచు సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులు సేయుచు హుంకారంబులతోడ వదనంబులెత్తి కర్ణంబులునిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను దీర్ఘికాతరంగడోలాజాలంబుల నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ బలాక చక్రవాక జలకుక్కుటాది పక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవైభవసమేతంబై ప్రభాతంబు వర్తించెనంత. 87

గీ. గగనవీథిని వాహ్యాళిఁ గదలు పద్మ, బాంధవప్రభుముందరఁ బట్టుసూర్య
పుటము గొడుగులపడగల ప్రోవనంగ, నమరెఁ గెంజాయ ప్రథమదిగంతరమున. 88

మ. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగగుణముందప్పించిసన్మార్గవ
ర్తిమతంబొప్పఁదపంబుపెంపుననువర్ధిష్ణుత్వముంగాంచిలో
కములెల్లంగనుఁగొంచుసజ్జననమస్కారార్ఘ్యవిధానంబులం
బ్రమదంబొందివెలింగెయోగికరణింబ్రద్యోతనుండయ్యెడన్. 89

వ. అప్పుడు. 90

శా. గోరుల్నాటినగుబ్బచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్
జారంజెమ్మటముద్దఁజెక్కులనుస్రస్తంబైనధమ్మిల్లముం
దీరైనిద్దురదేరుకన్నులునునాతింజూడనవ్వేళనో
య్యారంబుల్విభునాత్మఁగైకొనియెమోహభ్రాంతిరెట్టింపగాన్. 91

సీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముదురుకొనఁగఁ
దాంబూలరాగసుందరమైనమోవులుమొనపంటినాటులముద్దుగులుక
వీడిచిక్కులువడ్డవేణీభరంబులుజాతినీలంబులచాయలీన
ఘర్మబిందువులచేఁగరఁగినమైపూఁతమృగనాభివాసనల్బుగులుకొనఁగ
నొకరొకరిఁజూచునగసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములముళ్లు
బిగువుగొలుపంగఁబ్రేయసీప్రియులుకేళి, శయ్యపైడిగ్గిసమ్మదస్వాంతులగుచు. 92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలంగావించిసరసలేపనసుమనో
మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచునతిమోదమునన్. 93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు చిత్రరేఖాముఖకతిపయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని రహస్యమందిరంబున నిగూఢప్రవర్తనంబుల నిచ్ఛానుగుణంబులైన సరససల్లాపంబులం జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది భోగంబులం బ్రమోదించుచుఁ, గంజకైరవ కల్హారకమనీయకమలాకరంబులఁ జలక్రీడావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదికరణంబుల స్త్రీపురుషరూపంబులఁజిత్రించినకేళిచిత్రపటంబు లవలోకించుటవలనఁ గూటములకుఁ బ్రోత్తేజకంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమంబులసోలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల దేహంబులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతిం గ్రమించుచుఁ, నవాఙ్మనోగోచరంబైన యానందపారావారంబునం దేలుచుండి మఱియొక్కనాఁడు.

సీ. అలతఁబాపెడునవ్వుటమృతంపుఁదేటలచిలుకరింపులప్రేమతొలకరింప
వీనుల్లనరసోక్తిపీద్యంపుఁదావులపలుకరింపులమేనుపులకరింప
సురతంపుటిరువులసొంపునింపుపిఱుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప
విడిచియువిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

గలికి తేలింపుఁజూపులఁగరఁగికరఁగి, సొలపుసెయ్యంపుఁజిన్నెలఁజొక్కిచొక్కి
యివ్విధంబున నాయకుఁడిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధి నోలలాడె. 95

సీ. కెమ్మోవిరుచులాననిమ్మనివిభుఁ వేఁడుకొనినఁగొమ్మనియాసకొలిపియూన
వచ్చిననియ్యకవదనమిట్టటుఁద్రిప్పియలయింపఁగాఁగోపమగ్గలించి
కరములఁజెక్కిలిగవయొత్తిపట్టిపంటనుమోవిఁగొనిచుఱుక్కనఁగ నొక్కి
యిటువలెఁజేయకుమెన్నటికిఁకననిదట్టించిచెక్కిలిగొట్టునపుడు
కంకణంబులరావంబుగల్లుమనియెఁ, జేతియురవడితాఁకునఁజెళ్లుమనియె
వల్లభునిమేనఁబులకలుజల్లుమనియెఁ, గుసుమశరుమూఁకనవ్వులుగొల్లుమనియె. 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటగొపిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరరసాత్తఘర్మజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్పతనాభిరామసుమహాబాహాంతరుండైసుఖిం
పుచుమెచ్చెన్ రతిరాజనందనుఁడుతత్పుంభావసంభోగముల్. 97

సీ. విల్లెక్కడించకవేసినమదనుండుపలుమాఱుకుసుమాస్త్రపనులనడప
సెగలచేసుకఁజేసినమందపవనుండుచెలిమితోసెమ్మనిచెమటలార్ప
నుదుటువెన్నెలకాఁకనుడుకఁజేసినచంద్రుఁడమరికైతోప్యపచారములుసేయఁ
జెవులుగాసిలరొదల్చేసినచిలుకలుముద్దుమాటలుపల్కిప్రొద్దుఁగడప
శుకకలాలాపప్రాణనాయకునిఁగూడి, నిండువేడుకవిహరించుచుండెనపుడు
మేలుగలిగిసుఖించెడివేళయందు, భువినిబగవారలైనబంధువులుగారె. 98

క. ఎక్కువలగుమక్కువలను, జక్కవలనుబోలియిట్లుసరసతనెలవా
ల్లిక్కువలఁగలిసియుండఁగ, నక్కువలయనేత్రగర్భమయ్యెడఁదాల్చెన్. 99

గీ. చక్రభావనచేఁగాంచిశక్తిదనుఁ, బ్రాపుగలుగుటనోలేమిఁబాపుకొనియె
వెలఁదినడుమంత్రమాత్రనేవిట్టవీఁగె, నహహనడుమంతరపుఁగల్మికదినిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండనుగారడీఁడతివగర్భాయాసనిశ్వాసమం
త్రసముచ్చారణనేయనాభివివరాంతస్సీమయందుండిసా
హసభావంబుననిర్గమించినఫణంబైయాడునీలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజిచెలువొందెంజూడువిస్తీర్ణమై. 101

ఉ. మెల్లనికౌఁగిలింపులునుమెత్తనిమాటలులేఁతముద్దులుం
జల్లనిచూపులుంగులుకుఁజల్లెడునవ్వులునేర్పుగల్మియుం
జెల్లనిహామికల్తరువుసేయనికూటములయ్యెభావముల్
వల్లభునందువేఁకటియలంతనెలంతకునాఁటినాఁటికిన్. 102

సీ. ఉరువులైకొనలనల్పొప్పుచన్నులుకరగ్రహణతకొకవింతకాంతుఁజేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలుదేరుచెక్కులుముద్దుఁగొనుటకునొకవింతకోర్కెవొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కు పలుకులుపీనులవినుటకు నొకవింత వేడ్క యొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్ము మావాతెరతేనెలానుటకొకవింతయాసఁగొలుప
మెత్తనై మెఱుఁగెక్కు మేనుకాఁగి, లింతకొకవింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, చుండెనవ్వేళ యదువంశమండనుండు. 102

వ. అంత. 103

ఉ. మందిరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్ఘటించెనని సంశయమున్భయమున్విచారమున్
డెందమునన్జనింపఁగవడింబఱదెంచిరహస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లనిపల్కిరత్తఱిన్. 104

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవవసించుగృహాంతముపోతుటీఁగెయున్
బొలయకయుండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెళవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగున్. 105

వ. అని విన్నవించిన. 106

ఉ. ఖేదముక్రోధమున్మదినిఁగిల్కొనబాహుబలాఢ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్గనియుషాంగనకేళిశిరోగృహాంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కొఱగామిదుర్మదో
న్మాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతన్. 107

క. అనిపలికినరోషానల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజాలువడినేగుదెంచితత్సౌధమునన్. 108

మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడై యయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనతునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధుననిరుద్ధుంగాంచిక్రోధాత్ములై. 109

మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్ఛటో
దయరుగ్జాలదగద్ధగల్మిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడై యాగ్రహవృత్తినుగ్రపరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘించిఘట్టించుచున్. 110

చ. తలలుపగిల్చికంఠములుదగ్రతఁద్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులుప్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థలుల్ప్రిదిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతిన్
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగన్. 111

క. హతశేషులుభయవిహ్వల, మతులైయే తెంచికదనమార్గముఁ దెలుపన్
వితతంబుగ నాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్వల్యమానమగువహ్ని క్రియన్. 112

వ. బాణుండతిక్షుద్రరౌద్రముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, సాహవాటోప ధురీణుండునునైకదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావష్టంభసమృద్ధుండునునై యతనితోఁడం దలపడియె నట్లియ్యిరువురును గంఠీరవంబుల చందంబున, బెబ్బులులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకైవడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేరుండంబుల చాటువున, రోషావేశంబులు రెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల గర్జిల్లుచు, నన్యోన్యముష్టిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్ష్ణిప్రహారంబులను, నితరేతరమర్మభేదంబులను, బాహాబాహియుఁ గేశాకేశియుంగాఁ బెనంగ, నయ్యిరువురకున్ రణంబు దారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యిట్లనియె. 113

క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబు పెనఁగ నేటికిహరిచే
నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుశుభమునీకునచిరకాలమునందున్. 114

గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁదగిలి, రిపుమహీరుహావిదళనోద్వృత్తిఁ గెరలు
యదుకులాగ్రణియాగ్రహోదగ్రకరిని, నిష్ఠురాంకుశభూతమై నిలువరించె. 115

వ. అప్పుడు. 116

ఉ. బాహుబలోద్ధతిం బ్రళయభైరవుభంగిఁ బరాక్రమించియ
వ్యాహతలీలవాని బెగడందఁగఁ జేసియుఁ గార్యమెంచి దే
వాహితు చేతఁ బట్టువడె నాహనుమంతుఁడు శక్రజిత్తుచే
నాహవభూమిఁ బట్టువడినట్లు ప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 117

క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధు నిరుద్ధుఁ జేసె నరివర్గంబున్
వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధు నిరుద్ధుఁ జేయు నరివర్గంబున్. 118

వ. ఇవ్విధంబున. 119

గీ. పట్టుకొని యాఁపు సేయించె బాణుఁడతని, నపుడు తద్భంగజనితఖేదాంధకార
భిన్నహృదయారవిందయై కేవలంబు, నయ్యుషాంగన సంతాపమందుచుండె. 120

సీ. వేకువఁ గాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెమ్మోము వెల్లఁబోయెఁ
బగలింటి సెగలచే సొగటొందుపూఁదీఁగె వడువున నెమ్మేను వాడుదెంచె
మునిమాపుజిగిఁ దొలంగినతమ్మి ఱేకులరీతిఁ గన్నుల దైన్యరేఖఁ దోఁచెఁ
దగురేయి హిమమంటు తాంబూలదళముల చెలువున చెక్కిళ్లు చెమటదోఁగఁ
జిన్నఁబోవుచుఁ జెక్కిటఁ జేయిఁ జేర్చి, యాటపాటలపై వేడ్కలన్ని మఱచి
విరహసంతాపవేదన వేఁగుచుండె, నేమి చెప్పుదు నయ్యుషాకోమలాంగి. 121

గీ. వీడుముఖకాంతివసివాళ్లువాడుమేను, నెండుకెమ్మోవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యథఁగనుఁగొన్న రామరామ, జగతిఁబగవారికైననుజాలిగాదె. 122

వ. ఇట్లమ్మనోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయైయుండె నంతనిక్కడ. 123

మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలను లేఁడాశ్చర్యమే మోకదా
యనుకొంచున్వసు దేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుభృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్చూడఁబం
చినవారెందునుగానమంచుమరలంజేరంగనిర్యత్నులై. 124

ఉ. తల్లియుఁదండ్రియున్ బహువిధంబుల ఖేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యథలెంచివిచారము నొందగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్హృదయవారిజమందునెఱింగియుండియున్. 125

క. కానున్నకార్యమయ్యెడు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁదెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెన్. 126

వ. అని శుకుండు పలికెననిన నటమీఁదటికథావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 127

ఉ. అండభవప్రకాండగమనాదరపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతుండభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
జ్మండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరైకకాండమా
ర్కాండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 128

క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదివ్యవిలోకనాక్షయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదివ్యవిలోకనాక్షయాగమహితగా. 129

స్రగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపుద్రుమప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్ణుమౌనిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 130

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరాయనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళమ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబు గడచె నంత నొక్కనాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁ గొలువు సేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవివందిమాగధగాయకవ్రాతముల్వితతవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
స్వామి సాహోపరాకు హెచ్చరిక యనుచు, వేత్రహస్తులు పలుమాఱు విన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁ గొలువుండె నపుడు లక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకు చెక్కిళ్లపైనక్రకుండలకాంతి యాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైన కన్నులనుల్లాసరసము రంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునపై జయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయ దనరఁ
జిత్రసింహాసనమున నాసీనుఁడైయుఁ, బాంతపీఠిక నుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతుల మెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్న సమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందు ననువొందు వల్లకీతంత్రులు వల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవిసొంపారు పువ్వులగుంపుగాఁగ

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్ఫలశలాటులతోడిగెలలుగాఁగ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబు శుకశారికాపికస్ఫూర్తిగాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచి సితప్రభలు నిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబు భాతి, నాకమున నుండి విచ్చేసె నారదుండు. 7

చ. నయనయుగంబునందుఁ గరుణారసవృష్టి చెలంగ భూషణో
దయరుచి చంచలాలతవిధంబునఁ బెంపు రహింప సాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్యము సంగ సభానభస్థలిన్
నయగుణశోభియై వెలయు నందతనూభవనీలమేఘమున్. 8

గీ. కాంచి యానందహృదయుఁడై కదియవచ్చు, సంయమీంద్రునిఁ గని లేచి సపరివారుఁ
డగుచుఁ బ్రణమిల్లి కనకసింహాసనస్థుఁ, జేసి యర్ఘ్యాదివిధులఁ బూజించునపుడు. 9

క. శ్రీరస్తు కుశలమస్తు మ, నోరథసంసిద్ధిరస్తు నిత్యశ్రీమ
న్నారాయణభవతే యని, సారెకు దీవించి పలికె జలజాక్షునితోన్. 10

క. తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసఖులును బుత్త్రపౌత్త్రకోటియు నాప్తుల్
చెలులుం జుట్టములు నుభృ, త్యులుఁ బౌరులు సుఖులరగుచు నున్నారుగదా. 11

వ. అనిన నమ్ముకుందుండు మందస్మితముఖారవిందుండగుచు శతానందనందనున కిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజ మీయనుగ్రహమువలన, వర్తమానమునందు సర్వము శుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబు నిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట. 13

చ. పరమమునీంద్ర మీచరణపద్మపవిత్రపరాగలేశ మె
వ్వరిగృహసీమనుం బొరయు వారి పురాకృతపుణ్య మెట్టిదో
దురితములన్నియుం దొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యములెల్లఁ జేకుఱున్
నిరుపమమోక్షలక్ష్మియును నిక్కము గాలభియించు వారికిన్. 14

వ. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబున నిట్లనియె. 15

శా. అయ్యా మాయనిరుద్ధుఁ డెందరిగనో యాకస్మికంబాటచే
నయ్యైచోటులఁ జూడఁ బంచితిమి గోరంతైన నవ్వార్తలే
దయ్యెన్ వానిఁ దలంచి మామకజనం బత్యంతచింతామయం
బయ్యెట్లున్నది సేయఁగావలయు కార్యం బానతీయన్ దగున్. 16

మ. అనినం గృష్ణుని మోముఁ జూచి దరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
మునినాథాగ్రణి పల్కె సర్వమునకున్ మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్ మన్పఁగఁ గర్తవై ప్రభుఁడవై పెంపొందియున్నీ వెఱుం
గనిచందంబున నన్నుఁ గార్యమడుగంగా నెంత ధన్యుండనో. 17

వ. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము. 18

సీ. శోణపురీశుండుబాణాసురుండనాహతశౌర్యశాలిసహస్రబాహుఁ
డతనికూఁతురురూపయౌవనభాగ్యలక్షణకళావతియుషాకన్యయొసఁగు
నాయింతికలలోననిరుద్ధుఁబొడగాంచి మోహించిసంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలికత్తెయైతగుచిత్రరేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
నింగినేతెంచిశయ్యపైనిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయియాచంద్రవదనఁగూర్చ
నతఁడుఁదత్కేలికించితగతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండెనిరతంబుమఱచియందు. 19

ఉ. అంతటగర్భమయ్యెజలజాక్షికినవ్విధమెల్లబాణుఁడా
చెంతమెలంగునంగనలచేవినిదైత్యులఁబంపువెట్టినం
బంతముతోడవారుదనుఁబట్టఁగవచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీవ్రతనమ్మదగజేంద్రములన్విదలించుకైవడిన్. 20

వ. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21

ఉ. చంపిననాగ్రహంబుననిశాచరుఁడార్చియెదిర్చిపేర్చినం
దెంపునుబెంపునుంగలిగిధీకొనియుద్ధముఁజేసిచేసిని
ర్జింపఁగలేకదైవగతిచేననిరుద్ధుఁడువానిచేతబం
ధింపఁబడెన్దశాస్యజఫణిప్రదరావృతరాఘవాకృతిన్. 22

వ. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబున సంచరించి శోణనగరప్రాంతమార్గంబున స్వర్గంబునకుం బోవుచుండియీయోగక్షేమంబు వినుటం జేసి తెలియఁబలుకన్వలసె నిటమీఁదటికార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట మీచిత్తంబునఁ దోఁచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది మీకు నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి యయ్యెడుఁ బోయివచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రితుండై నారదుండు యథేచ్ఛావిహారంబుననరిగె. అప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవక్షేమవార్తాకర్ణనంబునం బొడముమోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంత శ్రవణసంజనితం బగుఖేదంబును దత్పరిపంథి. సంహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొని హృదయంబులం గలయ నల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుందవదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండ నప్పుడు పుండరీకాక్షుండు మంత్రిపుంగవుల నవలోకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగమ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి తత్ప్రకారంబుఁ దెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్నపరాయణులైయుండిరి. 23

క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
భోరుమనిమ్రోసెనాశా, వారణములుబెదరెనదరెవసుధాధరముల్. 24

ఉ. పాపయుతత్రిషష్ఠముశుభస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్వ్యాపకముంగదాయనిశరాసనలగ్నముచంద్రహోరను

ద్దీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచు మే
ధాపరిపూర్ణులైనవసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్. 25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘణంఘణంఘణరవంబు
శుభగణోజ్జ్వలసైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పవలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్మగవిపక్షిపక్షరుగుర్భాషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర
మహితలోచనదుర్నిరీక్షాక్షురాంశు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కి పుండరీకాక్షుఁడపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుఁడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమైక్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలవిభాత్యుదాత్తగళిశుంభద్ఘోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చుశతాంగమెక్కియరిగెన్సీరాయుధుండుల్లస
త్కైలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై. 27

చ. నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకిం పొనరింపమన్మథుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుఁడై. 28

క. కృతవర్ముఁడు దేహాలం, కృతవర్ముఁడు శిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతధర్ముఁడు భీకరధీ, కృతధర్ముఁడునగు చునరిగెఁగృష్ణునిమ్రోలన్. 29

ఉ. సాత్యకిచారుదేష్ణగదసాంబముఖుల్యదువీరులేగిరా
దత్యమునందురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థులై
హేత్యురుదీధితిచ్ఛటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతగళీకృతచామరరాజమానులై. 30

సీ. చటులశుండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతినిమేఘపఙ్క్తి చెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నైషాదఘీంకారఘోషార్భటినిఖేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణవజ్రికిఁబునర్జనితపక్షాహార్యశంకవొడమ
ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవెలంబయానావధానములను, గంధబంధురసింధురఘటలునరిగె. 31

సీ. లేళ్ళభంగినిజౌకళించిచౌపుటములొక్కుమ్మడిపదినై నుతికియుతికి
పాతరకత్తెలవలెనిల్చియడుగులోనడుగుగానాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకోలఁదిగిఱ్ఱునరెండుదిక్కులవలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతిఁజివ్వనఁదూఁగిధరణిపైఁబదములునిలుపకపఱచిపఱచి

కఠినరింఖాముహుర్ముహుర్దళితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహరులు. 32

భుజంగప్రయాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుళ్యధాటిన్, క్షమామండలంబెల్లసంక్షోభమందన్
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్ఛన్నశుంభ, త్తమోభిత్పథంబుల్ రథంబుల్గమించెన్. 33

శా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్బిగువుకాసెల్జుట్టిపొంకంబువా
టిల్లన్వంకులుచెక్కిశూలములునీఁటెల్కత్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్మొదలైనసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెన్దిక్చక్రమల్లాడఁగన్. 34

చ. గొడుగులుఫేనముల్తురగకుంజరముల్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్మిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపట్టికలుసుళ్లనుగాఁగ నెక్కుడున్
వడిశరచాపముల్గలిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగన్. 35

గీ. క్షేమకారిదీర్చెచెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములునుబూర్ణకుంభములుబుష్పఫలములు, నెదురువడియెఁదురగహేష లెసఁగె. 36

వ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున భూసురసమూహంబు లుచ్చైస్స్వనంబున నాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తు తథాస్తు వచన బాహుల్య నినాదంబులును, బసిండిపళ్లెరంబులఁ గర్పూరదీపికా సముదయంబు నించి నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాక్షతవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణ కాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నాదంబు లిరుపార్శ్వంబులనిలిచి హృద్యగద్యపద్యంబుల బాహాటంబునం బొగడు వందిమాగధసందోహంబులజయవిజయీభవ శబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండల రావణహస్తాది జంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులు సేయు గాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్స్వనంబులును సమదవారణఘీంకార ఘోషంబులును, దురంగహేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును, బథికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవినాదంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండమధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సందర్శనసముత్సాహసముజ్జృంభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షౌహిణీబలసమేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁ జేరి యనర్కకిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణ ప్ర

వ్వాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబును నైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బు లెత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబు చేసి రా సమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వము సం, క్షీణంబగు నింక ననుచుఁ జెప్పిన క్రియ గీ
ర్వాణులు సంతసమందఁగ, క్షోణిన్ దత్కేతనంబు గూలెం బెలుచన్. 38

వ. అప్పు డమ్మురాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టం బంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములు ద్రవ్వి పడఁద్రోయువారును గోపురంబులు నేలఁగూల్చువారు
సౌధయూథము నేలచదును చేసెడివారు వనభూజములు పీకి వైచువారు
కమలాకరములు భగ్నము సేయువారును ధనవస్తువులఁ గొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలు వహ్ని కర్పించువారును దెగి పౌరజనుల బాధించువారు
నగుచు యాదవవృష్ణిభోజాంధకాది, యోధవీరుల సైన్యంబు లుక్కుమిగిలి
తత్పురం బాక్రమించి యుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్ఛటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబు గావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాఃకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్లసమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబు త్రైలోక్యభీ
షణమై మ్రోయ భుజాసహస్రసముదంచచ్ఛాతహేతిచ్ఛటా
ఘృణిశోభిల్లనవర్ఘ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్ఛతాంగాధిరో
హణుఁడై సంగరకేళికి న్వెడలె నుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై. 42

గీ. వాని మొగసాలఁ గాఁపున్నవాఁడు గాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకు నుద్యుక్తుఁడయ్యె
భక్తసులభుండు శాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁజెలికానితోఁ గొంత పెనఁగుటకును. 43

వ. అప్పుడు. 44

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్వలయంబు దిర్దిరను దిరుగ
వడిఘణిల్లున నంకెవైచిన మేరుమందరశైలములు ప్రతిధ్వనులనీన
గుప్పించి యుఱికినఁ గుంభినీభారంబు సైఁపక దిక్సామజములు మ్రొగ్గఁ
గ్రొవ్వాడి కొమ్ములకొనల చిమ్ముల బలాహకసమూహము వకావకలుగాఁగఁ
గంతవిలుతన్మహోజ్జ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘూణంఘుణస్వనస్ఫురణ దనర
విజితరజతాచలస్ఫూర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠుని ముందర నిలిచె నపుడు. 45

సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్ఛటల్ గళగళంఘుళ యనంగఁ
జలితావతంసకోమలశశిస్రవత్సుధాసారంబు ఝుళఝుళంఝుళ యనంగ
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్మసంచలనము ల్బెళబెళబెళ యనంగఁ
గరపరిభ్రమితభీకరశాతశూలనిర్మలదీప్తి తళతళతళ యనంగ

శ్రీరస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పాదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళప
హోమహిమోదారమంగళాద్రివిహారా. 1

గీ. అవధరింపుముశౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియెసూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 2

వ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్క నాఁడు. 3

సీ. యాదవవృష్ణిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలువుసేయ
శంబరాహితసాంబచారుదేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవిబందిమాగధగాయకవ్రాతముల్వితతవాక్ప్రౌఢిసన్నుతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రినికరంబు కాలోచితప్రసంగములు నడప
తే. స్వామిసాహోపరాకు హెచ్చరికయనుచు, వేత్రహస్తులుపలుమారువిన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెలమిఁగొలువుండెనపుడులక్ష్మీశ్వరుండు. 4

సీ. చిఱునవ్వుటమృతంబు చిలుకుచెక్కిళ్లపై నక్రకుండలకాంతియాక్రమింప
ధవళారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసమురంజిల్లుచుండఁ
గౌస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునవైజయంతీవైభవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసొగసుచేఁ జెలువొందు నెమ్మేనఁ జర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
తే. చిత్రసింహాసనముననాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతనృపాలశిఖామణిద్యుతులమెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుఁడగుచు. 5

వ. ఉన్నసమయంబున. 6

సీ. హంసపీఠికయందునను వొందువల్లకీతంత్రులువల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్మితచ్ఛవిసొంపారుపువ్వులగుంపుగాఁగ

నీటంకారనినాదంబులు రోదసీకుహరంబునిండ నాకర్ణసంధాన దృఢముష్టిలాఘవ లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు సంప్ర యోగించి, రథరథ్యకేతుసూతవ్రాతంబుల మర్మఘాతంబు సొప్పించుచు, మృత్యుజిహ్వాక రాళంబు లగుకరవాలంబులు సౌదామనీలతావితానంబులపోలికం దళత్తళాయమానంబు లై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప ఝళిపించి దేహంబులుపలక్షించి తునుకలై పడనఱు కుచునవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరం ద్రిప్పి వైచి ఛత్రచామర ధ్వజదండంబులు ఖండంబులు సేయుచుం, బ్రజ్వలజ్జ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం గ్రాలుశూలంబుల నాభీలం బులగుశతాంగమాతంగతురంగాంగంబులు భగ్నంబులు గాం గ్రుమ్ముచుం,గఠోరంబులగు కుఠారంబు లెత్తి కంఠీరవంబుల క్రేవనకుంఠ కంఠారవంబులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణ ప్రముఖాంగంబులింధనంబులకో ఱకు నఱకు దారుశకలంబులగతి వికలంబులు సేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గేళ్లురుకుచు,బల్లెంబులు బుచ్చుకొని ఘోల్లునం బెల్లార్చి కాయంబుల గాయంబులన మేయంబులైకీలాలప్రవాహంబులు దొఅంగం బొడిచి పడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గు నూచంబులు గాఁగొట్టుచు, శ్వసనాశనసంకాశంబు లగుపాశంబులు వీరావేశంబులం గండదేశంబులం దగులం బ్రయోగించి ప్రాణంబులు క్షీణంబులు గాఁబడనీడ్చుచు, మఱి యుం బ్రాసపట్టిస ముసలముద్గర తోమర భిండివాల శక్తిచ్ఛురికాది నానావిధాయుధం బులం గొట్టి వేసి నఱికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుపఱిచినం జంభవిద్వేషికరాంభోజకుం భద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యే నుంగులునుబుడమింబడి తన్నుకొనుచుం గంఠగతప్రాణంబులైన కంఖాణంబులును యుగ యుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాంగంబులైనశతాంగంబులును గూలినకేతనంబు లును,జిత్రరూపంబుల విధంబున విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తు లును, రాలినభూషణమణిగణంబులును,వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును,వికలంబులైన దం తంబులును, శకలంబులైనకుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కలైన ప్రక్కలును, భిన్నంబులైన కపాలంబులును, ఛిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగిన చరణంబులును, జిరిగిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైన వర్మంబులును, గలిగి మహాబిలంబునం గోటానకోటులు దట్టంబులై యట్టలాడంజొ చ్చె. గజవాజి కళేబరంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్రహాస ధగద్ధగితద్యుతులు శంపాలతలును, శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గర ఘాతంబు లశనిపాతంబులును, విశీర్ణ భూషణ పద్మరాగ గారుత్మత ఘృణిరేఖ లింద్ర ధనువులును, విభిన్నకుంభికుంభచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోపలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివిహంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధ యూధ ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంధకార

నైల్యంబైన బాణబాహుళ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమి దుర్దినంబై యుత్కర్ష వర్షాగమంబు ననుకరించియుండె నప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ ఢాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిండ మెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గఱ్ఱునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాంశుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసి లేపనంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వులుగా నలంకరించుకొనుచు, గజకళేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘోటకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులు తాంబూలపర్ణంబులును, వసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వావలోకనంబులు చేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు, గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్దభస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితురగనరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్యతా సౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్విధంబున వివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుసలుపు నమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబై వర్తిల్లెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహవకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
సురనికరంబులబ్రపడిచూడఁగశార్ఙ్గపినాకచాపముల్
కరములఁబూనియొండొరులకంఠభుజోరులలాటమర్మముల్
గురుతరచండకాండములఁగ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁడాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహావిక్రమక్రీడని
ష్ఠురనారాచపరంపరల్వఱపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
దరహాసద్యుతివింతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
కరబాణంబులవానినన్నిటివెసన్ఖండించెనొక్కుమ్మడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాపూరితముగఁగడుఁదీవ్రతతో
నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్. 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్జ్వాలాగ్నిసంకాశభీ
కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబస్ఫూర్తినొప్పెన్ముఖాం
బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియుననేకబాణములుమర్మములంటఁగనేసిహుంకృతుల్
నెఱపలలాటలోచనుఁడునిష్ఠురశాతశిలీముఖావళుల్

క్ఱకటి నేసె నేసిననుఁ గంజదళాక్షుఁడు వానినన్నిటిన్
నఱకి నిశాతకాండములు నాటఁగ నేసెఁ దదీయదేహమున్. 60

శా. ఆసంరంభముఁ జూచి సైఁపక హరుం డాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసినఘనజ్వాలావృతంబై పయిన్
రా సత్యారమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుఁ బ్రయోగించి సాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయం జేసె నత్యుద్ధతిన్. 61

ఉ. శర్వుఁడు ఖర్వగర్వమున శౌరిపయిన్ మరుదంబకంబుగం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినన్
సర్వమయుండు చక్రి యది సంహరణంబొనరించె నుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబున విపక్షబలంబులు దల్లడిల్లఁగన్. 62

శా. ఆటోపంబున శంకరుం డపుడు బ్రహ్మాస్త్రంబు సంధించి మౌ
ర్వీటంకారమెసంగ నంబుధియు ఘూర్ణిల్లంగ నేయన్నిరా
ఘాటంబై చను దేరఁ గన్గొని తదుగ్రస్ఫూర్తి వారించె దో
ష్పాటధ్వంసితదంబకంబున నమర్త్యశ్రేణి కీర్తింపఁగన్. 63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైన పాశుపతదివ్యాస్త్రంబు భూతేశుఁడౌ
ద్ధత్యంబొప్పఁగ నేసె నప్పుడు మహోద్యద్విక్రమస్ఫూర్తి నా
న్నత్యంబై యసమానమై వెలుఁగు శ్రీనారాయణాస్త్రంబు సం
స్తుత్యప్రాభవశాలి కృష్ణుఁడు సమంత్రోక్తిం బ్రయోగించినన్. 64

మహాస్రగ్ధర. రాలెన్ నక్షత్రపఙ్క్తుల్ రవి చెడియె మహారాత్రి రాణ్మండలంబుల్
వ్రీలెన్ దిక్కుడ్యసంధుల్వ్వటిగి పడియె నుర్వీధ్రశృంగంబు లోలిం
దూలెన్ మేఘౌఘ మత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెన్ వృక్షాళి మ్రొగ్గెన్ వలయధరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్. 65

క. ఖండేందుధర జనార్దన, కాండములొండొంటిఁ దాఁకి గగనంబునను
ద్దండగతిఁ బోరి పోరి ప్ర, చండత హరిశరము హరునిశరముం దోలెన్. 66

తే. తనదు దివ్యశరంబులు దైత్యదమను, చే నిరర్థకమగుట యుమానసమున
నూహ దక్కరణోత్సాహ ముజ్జగించి, యుండెఁ గళ్యాణశైలకోదండుఁ డపుడు. 67

మ. జలజాతాక్షుఁడు వక్రవిక్రమమునన్ సమ్మోహనాస్త్రంబు భూ
తలసంక్షోభముగాఁగ నేయుట యునిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్ వృషభేంద్రుమూఁపురముపై వ్రాలెన్ హరుం డొయ్యనన్
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కాలాంబువాహాకృతిన్. 68

వ. రుక్మిణీకుమారుండును గుమారుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునం గడంగి కోదండ
పాండిత్యంబు భువనస్తుత్యంబుగా భండనంబు సేయుచు. 69

మ. శరజన్ముండు ప్రదీప్తరోషముఖుఁడై శాతాశుగశ్రేణి నా
హరిజున్నొవ్వఁగ నేసి యార్చి నమహోగ్రాకారుఁడై పేర్చి శం
బరవిద్వేషి శిలీముఖప్రకరసంపాతంబునన్ముంచి జ
ర్జరితాంగుండగునట్లు చేసె సురలాశ్చర్యంబునం బొందఁగన్. 70

తే. నారిఁదెగ నేసి యతనిమయూరవాహ, నంబు నెమ్మనని శితబాణములు చొనిపి
చేతులాడక యుండఁగఁ జిక్కుపఱుప, నిలువలేక విశాఖుండు తొలఁగిచనియె. 71

ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడైన కామపా
లుండు హలంబు చే రణములో మడియించెను గూపకర్ణకుం
భాండుల భీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72

గీ. సాంబుఁడత్యుద్రరౌద్రావలంబుఁడగుచు, బాణనందను నధికదోర్బలుని బలుని
గదిసి వివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులు ఖేచరులు మెచ్చఁ బోరి పోరి. 73

గీ. గుఱ్ఱములఁ జంపి కేతువుఁ గూలనేసి, రథము చెక్కులు సేసి సారథిని ద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁ జేయ, నసురపతినందనుఁడు పలాయనము నొందె. 74

శా. శైనేయుండును బాణుఁడున్ రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్ముకశింజినీభవరవంబుల్ దిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూరార్ద్రాంబులై నట్టినె
మ్మేనుల్ పుష్పితకింశుకంబులగతిన్ మిఱంగఁ బోరాడుచున్. 75

వ. ఉండి రట్ల వ్వాసుదేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశు పరవశుం జేసి లబ్ధవిజయుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిరర్గళ నిష్ఠుర నినాదనిర్భిన్ననిఖిల నిర్జరాహితసైన్యం బగు పాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధివరూధిని పయిం గవిసి కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరిశిరోధినిచయంబులు నఱకి ధరాధీనంబు సేయుచుఁ గరాళంబులగు కరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులు కీలాలంబులు హేరాళంబులై తొరఁగఁ దునుముచు ధృష్టవంతంబులైన కుంతంబులఁ బంతంబున దంతంబులు విఱుగం బొడిచి దంతావళంబుల నంతంతన కృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచు నసదృశంబులగు ముసలంబులు కరబిసరుహంబుల విసవిసం ద్రిప్పి యసురవిసరంబులు పసచెడి వసుమతిం గలయ నసువులం బాపుచుఁ గదల మెఱుంగులు చదలం బొదలం ద్రిప్పుచు వలదని మదంబులం గదిసి యెదురుకొని పొదువు పదాతులం గదల మెదలనియ్యక వదనంబులు చదిసి రదనంబులు డుల్లి గుదులుగొనుచుం జావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయంబైన వీరావేశంబునం బ్రళయకాలరుద్రాకృతిం బేర్చి రక్తప్రవాహంబులును మాంసరాసులును బ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలును నై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడ సలుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నినాదంబులు భూనభోంతరంబులు నిండఁ బూరించుచుండె నపుడు. 76

సీ. సారథుల్వడిననశ్వములీడ్చుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దైన్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁబటాపంచలై పాఱెడు భద్రకరులు
నేటులఁబడియెదురెక్కఁజాలక వాహకులతోనపఱచెడి ఘోటకములు
ననిమొననిల్వధైర్యములుచాలక తలల్వీడంగఁబరువెత్తువీరభటులు
నగుచుఁగాళియదమనబాహాప్రచండ, కార్ముకజ్యాలతాముక్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలాయనమునొందెదనుజబలము. 77

వ. అప్పుడు.

ఉ. విచ్చినయాత్మసేనఁగనివీరుఁడుబాణుఁడుతెంపుచూపఱుల్
మెచ్చఁగఁజేయివీచిమరలించినఁదద్బలమెల్లరోషముల్
హెచ్చఁగనొక్కటన్మరలెనేపునసైన్యయుగంబుపోరికిం
జొచ్చినసంకులాహవముచూడభయంకరమయ్యెనయ్యెడన్. 79

శా. బాణుండప్పుడురోషరక్తముఖుఁడైబ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుడాసిమామకభుజాంచద్ధాటిచేసంగర
క్షోణింబన్నగసిద్ధకింపురుషరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్నిర్జితులైరినాయెదుటనిల్వన్నీవుశక్తుండవే. 80

చ. అనవుఁడుమందహాసముఖుఁడైహరినీభుజశక్తినీవెసె
ష్మనమునలజ్జలేకపలుమాఱునుమెచ్చుకొనంగనీతియే
యనిమొననిల్చినప్పుడునిరర్థకమీ వెడమాటలేలనాఁ
కొనిభుజియింపఁబోవుచునుగూరలమేలడుగంగనేటికిన్. 81

మ. అనునాలోననహస్తపంచశతకోద్యచ్చాపుఁడైనిల్చిత
క్కినయేనూఱుకరంబులన్శరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొనిబెట్టేయఁగమండలీకృతమహాకోదండముక్తార్ధచం
ద్రనిశాతాంబకపఙ్క్తిఁద్రుంచెనవిరాధానాయకుండుద్ధతిన్. 82

సీ. శతములువేలులక్షలుకోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబొదివిపొదివి
వాయవ్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేషుజాలంబులనేసియేసి
కరవాలశూలముద్గరశక్తితోమరప్రాసాయుధంబులఁబఱపిపఱపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించిశిలలునెత్రుఁగురియఁజేసిచేసి
యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నడుమనన్నింటిఖండించిపొడవడంచి
త్రుంచిమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి. 83

వ. మఱియును. 84

ఉ. అత్తఱిసమ్ముకుందుఁడుఁదదగ్ధసహస్రశరాసనంబులన్
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రలుసేయుచునుండనంతలో

నెత్తెడువిండ్లునారిబిగువెత్తెడువిండ్లుశరప్రయోగసం
పత్తిఁజెలంగువిండ్లునటుబాణుకరంబులనొప్పెవింతయై. 85

చ. తొలుతఁటియమ్మపంచశతదోర్ఘనరావళిఁద్రుంచికొంచున
వ్వలఁజననింతలో మొదలివైపునబాణుఁడుగ్రమ్మఱంగరం
బులఁగొనుచాపముల్ నఱకిపోవుచురెండవయమ్మముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముఁగూడఁదివినిండెహరిప్రదరంబులీగతిన్. 86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచక్షుష్కోణసంజాతవీ
క్షాపాతంబులుమేనఁజొచ్చివెడలెన్నాఁబోలునన్నట్లుత
చ్చాపోద్భూతశరౌఘముల్ తదనుసంచారంబులైవక్షుమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుసురేంద్రారాతిదేహంబునన్. 87

చ. ధనువులుద్రుంచిసూతుతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించిసముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తనమొనరించిమైరుధిరధారలుగ్రమ్మఁగనొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియొత్తెఁగృతదానవదైన్యముపాంచజన్యమున్. 88

క. మతిబ్రమసినట్లునిశ్చే, ష్టితుఁడైబెగడొందుబాణుజీవమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వయయంతన్. 89

ఉ. అంబరహీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులుచెక్కులజుంజుఱౌశిరో
జంబులువ్రేలనమ్మదినిశాచరిఖేచరియైపిశాచరీ
తింబఱతెంచినిల్చెవసుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్. 90

శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడైదైత్యాంతకుండున్ననా
లోనంబాణుఁడెడంబుగాంచిపఱచెన్ లోకుల్ ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్మనగరీమార్గంబునన్భీతిదృ
క్కోణఃపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగన్. 91

ఉ. ఆహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియునేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికఘుందొలంగికా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రులుమస్తకంబులున్
బాహువులున్ద్రిసంఖ్యలనుభాసిలఁగానతిఘోరమూర్తియై. 92

మ. తనమీఁదంజనుదేరనవ్వుచునుబద్మానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపన్ భయదాకృతింగదిసియార్పుల్ మింటనంటంగఁదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవముసోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంక్షోభముంజేయఁగన్. 93

తే. శౌరిశౌరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలోసంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజవంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితో వెఱచిపఱచె. 94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజొణుఁగనియ్యక వైష్ణవి వెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్లనుంగలయఁద్రిమ్మరియార్తిహరించికాచువాఁ
డొక్కఁడులేమికిన్వగలనొందుచుఁగ్రమ్మఱఁబాఱుదెంచిస
మ్యక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యునిఁజేరిభక్తితోన్. 95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయేకృతాఖిలజగత్క్షేమాయదివ్యౌజసే
నీలాంభోధరకాంతికాంతవపుషేనిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయమహతేలేశాతిపూర్ణాత్మనే
నాళీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః. 96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానినీ మానసారామవాటీ వసంతాయమానా సమానాంగశృంగారభావా సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిర్మ్మండలా సేవితాఖండలా కుండలానర్ఘ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్న గండస్థలప్రస్ఫురన్మందహాసా కరాంభోజ భృన్నందకాఖ్యోజ్జ్వలచ్చంద్రహాసా మహాసాహసక్రూర కంసాఘవత్సాదిదైతేయ సంఘాత శైలాంబుభృద్వాహనా గోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభోగాబ్ధినిర్మగ్నహృత్ప్రాపకృతాళీ దురాపాదరా పాదకీర్తిప్రతాపోదయా నీదయాశోభితాపాంగ వీక్షాసుధాలేశ సంసేవనా లబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రామరాధీశముఖ్యుల్ మహత్త్వంబునన్ బూర్ణులైయుందురే తజ్జగత్పాలనార్థంబుగా నీవుమత్స్యస్థితిం గచ్ఛపాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫూర్తితో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రౌహిణేయాభిధేయంబుతో బౌద్ధవేషంబుతోడం గలిక్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వంసనంబున్ దగంజేయుచో నీవుగావించు సత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ పదాంభోరుహధ్యాన సేవావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి రుక్మాంగదాదుల్ మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముంగాంచి రత్యూర్జితంబైన యుష్మన్మహత్త్వంబు వర్ణింపఁగా రెండువేల్ జిహ్వలన్ బొల్చు శేషాహియుంజాలఁడీ లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్ నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్ చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్ బొల్చు నేతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీమాయచేఁ గల్పితంబై భవద్గర్భగోళంబునం బుట్టుచున్ మించుచుం గిట్టుచుం గ్రాలు నోదేవ నీవే జగత్కర్తవున్ భర్తవున్ హర్తవున్ నీవె సర్వస్వరూపుండవున్నీవె దైవంబవున్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిరాఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్చు నోంకార

గమ్యుం బరబ్రహ్మ మూర్తిన్నినుం నామనోవీథి భావింతు సేవింతు నోస్వామి నన్నుం
గృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందార యో
నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమావల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్. 97

శా. నీ తేజంబుమహోగ్రమైతఱుమఁగానిల్వంగశక్యంబు గా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులు నాకెవ్వారునున్లేరనీ
వేతప్పన్శరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావంబున
న్నాతప్పుల్ క్షమియించికావఁగదవే నాతండ్రినారాయణా. 98

క. అనిసంగృష్ణుఁడుమత్స్యా, ధనమనితరవార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందదుతద్భయంబునిక్కంబింకన్. 99

క. మీయుభయజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజదువువారల, కేయెడమీబాధపొరయదించుకయైనన్. 100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును. 101

శా. సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్నూత్నరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్దుష్టారాతికురంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భుజా
వష్టంభోజ్జ్వలసర్వదేవమయశశ్వద్రూపవిశ్వంభరా. 102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్మాంచితవదనహారిణలాంచనబింబా
సక్ష్మాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మస్థూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా. 103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహారసుధాకరహీరసమానసుసారయశోవృతది
గ్వలయకృతార్థిహితార్థధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్గళశార్ఙ్గధనుర్గుణనిర్గతమార్గణవర్గమహా
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్మహితా. 104

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి రాయనమంత్రి తనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యాబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము

శ్రీ ర స్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

కల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యనుతపదపద్మశ్రీశర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా. 1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లనియె సూతుఁ
డాపరీక్షిన్మహారాజు నాదరమునఁ, జూచి విజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడు పలికె. 2

గీ. అట్లు కరుణించి పలికిన యచ్యుతునకు, వందనముఁ జేసి చనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁడపుడట్లు భీతితోఁ బఱచి తనదు, మందిరముఁ జొచ్చి చింతాబ్ధిమగ్నుఁడగుచు. 3

వ. ఇట్లని తలంచు. 4

మ. అతిరౌద్రారుణనేత్రకోణములతో నాలీఢపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్మండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నాముందటన్
శతకోట్యాకృతులం గనంబడియెడున్ సర్వంబునుం దానయై. 6

చ. గెలిచితి నిర్జరేంద్రు నుడికించితి వహ్నిఁ గృతాంతుఁ గొట్టితిన్
జలమున నైఋతిన్ విగతశౌర్యుని జేసితి వార్ధినాథునిం
గలఁచితిఁ దోలితిన్ బవను గర్వమడంచితిఁ గిన్నరేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరున్ వశుఁ జేసితి నప్రతిమానకీర్తినై. 6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁ గృష్ణధనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరధాటికి డెందము దల్లడిల్లెడుం
బంతము లెల్ల హాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింత వవచ్చె దైవకృత మెవ్వరికైన హరింపవచ్చునే. 7

వ. అమ్మహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబువలన నెట్లైన లెస్సయని ధైర్యంబుఁ దెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై. 8

ఉ. హారకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుఁడై సహస్రబా
హారుచిరాయుధప్రకరుఁడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్వనో
దారరథస్థుఁడై తురగదంతిరథాదికచాతురంగసే
నారభటీకఠోరతరుఁడై పటహధ్వనులుల్లసిల్లఁగన్. 9

గీ. శోణనగరంబు వెలువడి సురవిరోధి, ధరణి కంపింప నేతెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబు విక్రమంబతిశయిల్ల, మాఱుకొని రణంబతిఘోరమయ్యె. 10

సీ. శరపరంపరలచే సైన్యంబు ద్రుంగంగ రథములు పఱపించు రథికవరులు
రథికులపైఁ గుంజరములఁ దీకొల్పి గర్వమునఁ దాఁకెడు గజవాహకులును
గజవాహకుల మీఁదఁ గంఖాణములఁ దోలి కత్తులనఱకు రాహుత్తగములు
రాహుత్తులను బరాక్రమలీల శోభిల్లఁ జేరి యీఁటెలఁ గ్రుమ్ము వీరభటులు
నగుచుఁ బోరాడ రోషంబులతిశయిల్ల, నుభయచతురంగబలములు నుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలమున నాకసమువగుల. 11

వ. అప్పుడు. 12

మ. హరిపై బాణుఁడహంకృతిం గదిసి బాహాపఙ్క్తి నొక్కుమ్మడిన్
శరముల్తోమరముల్గదల్ముసలముల్చక్రంబులున్శూలముల్
పరిఘంబుల్కరవాలముల్పరశువుల్ప్రాసాదనానాయుధో
త్కరముల్శైలముగప్పమంచుపగిదింగప్పెట్టఁగానేసినన్. 13

చ. భుజబలశాలి మాధవుఁడు పూనిధనుర్గుణటంకృతిన్ హరి
ద్గజములకర్ణముల్పగులఁగా నిశితార్ధశశాంకసాయక
వ్రజములు పింజపింజఁగ రువంబరఁగించి తమంబడంచు నీ
రజహితు లీల సాధనపరంపరలందును మాడితీవ్రతన్. 14

మ. విజయోత్సాహము మోమునం బొదలఁగా విశ్వంభరుం డార్చియ
క్కజమై తేజము దిక్కులన్ వెలుఁగ నాగర్వాంధదైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్పర్శనమున్హరామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనమున్ సుదర్శనమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15

వ. ప్రయోగించిన. 16

మ. చటులంబై చలితక్షమావలయమై చంద్రార్కకోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమై చరాచరసమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమై చండతరాంశువై చకితరక్షశ్చక్రమై చక్రమా
ర్భటితో వచ్చి వియచ్చరుల్ జయజయారావంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17

వ. సముద్దండవేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణ కేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబును, త్రైలోక్యభయం

క్షురకారణ సౌభాగ్యరేఖావళీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారరంగన్మృదంగవాద్యఘాతకాఠిన్యాంగుళ్యాభిరామంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళచర్చితతుహినజలమిళత్పటీరకర్దమసురభి ఘుమఘుమాయమానంబును నైన బాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయావశిష్టంబుగా ఖండించి వైచిన జంఝాసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడియున్న మహామహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ శుంభద్దంభోళి ధారాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పుడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములూఅప్పై
హరిపైఁగురిసె న్మొరసెన్, వరుసన్ రంభాదినాట్యవాద్యరవంబుల్. 19

గీ. అవ్విరోచనపౌత్త్రునియందుఁ జాల, కరుణగల్గుటఁ జేసి గంగాధరుండు
పురుషసూక్తంబు చదువుచు హరిని జేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తి నిట్లని నుతించె. 20

చ. అనఘుఁడవప్రమేయుఁడవనంతుఁడవాద్యుఁడవక్షరుండవ
వత్యనుపమచిన్మయుండవు చరాచరజాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపఙ్క్తులుభవజ్జతంబుననీదుమాయచే
జననమువర్ధనంబునవసానము నొందుచునుండునీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మ నీనాభియందు నాకాశంబు మునివంద్య నీపాదములను ధరణి
సర్వేశ నీమానసమునఁ జంద్రుండును జలజాక్ష నీనేత్రములనినుండు
గాంభీర్యనిధి నీముఖంబున నింద్రుండు మురహర నీకర్ణములను దిశలు
నురగేంద్రశయన నీయూర్పులననిలంబు ఘనమూర్తి నీమస్తకమున దివము
ప్రబలమగుచుండు నుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితి వెలుంగు
నిన్ను భావించి సేవించి సన్నుతించి, కాంతురనఘులు మోక్షంబుఁ గమలనాభ. 22

క. అనిమఱియు బహువిధంబుల, వినుతించు శశాంకధరుని వినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుఁడై పలికె గరుడవాహనుఁ డెలమిన్. 23

ఉ. నీదయ వీనిపైఁ గలిమి నిక్కమ వింతియె కాదు వీఁడు ప్ర
హ్లాదునకుం బ్రపౌత్త్రుఁడు తదన్వయజాతుల నే వధింపఁగా
లేదటు గాన జీవ మెడలింపక కాచితి బాహువిక్రమో
న్మాదమడంపఁగావలసి మట్టుననుంచితిఁ జంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముఁడై భవదీయసన్నిధానంబున మో
దముతోడ నుండఁగలఁడీ, యమరాహితుఁ డింక నో పురాసురమథనా. 25

గీ. అనుచు నానతియిచ్చె నయ్యవసరమున, బాహువులతోన యజ్ఞానబంధములను
వీడుకొని మాధవుని జేరి వినయఫణితిఁ, జాగి మొక్కుచు బాణుండు సంభ్రమమున. 26

శా. మాయామానుషమూర్తివైతనరుబ్రహ్మంబున్నివాఙ్మానసా
ధ్యేయుంనిన్ను నెఱుంగలేకనవనీతిస్తేయుకొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తము గాఁగఁజేసితివి నాపాపంబు లోపంబుగా
నాయజ్ఞానము వాసెనీకరుణఁగృష్ణాగోపికావల్లభా. 27

వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తుతించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారులం గైచేసి తోడ్కొనిరమ్మని పరిచారకులం బంచిన వారును దదీయశుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుం దెల్పిన నవ్వధూవరుల నుచితోపచారంబులం బ్రీతులం జేసి యలంకరించిరప్పుడు. 23

సీ. కంకణఝుణఝుణత్కారానుగుణము గా హస్తపద్మములు నాట్యములు సలుప
హస్తపద్మముల నాట్యములతో నుద్దియై గుత్తంపుగుబ్బలు కులికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బలకులుకుతో నైక్యమై కంఠహారంబులు గంతులిడఁగఁ
గంఠహారంబుల గంతుల జతగూడి పిడికెడునడుము దాఁ బెళుకుఁ జూప
విమలహారి నీలరుచులతో వియ్యమంద, మరుమహారుని నును సోగకురులయందు
లలితచాంపేయసురభితైలంబు నించి, యెలమిఁ దలయంటె నొక్కపూర్ణేందువదన. 29

క. నలుఁగిడియె నొక్కకోమలి, మలయజపంకంబులం బెమఱి యొక్కతె ని
ర్మలకనకకలశముల జల, కంబొనరించెఁ గుసుమశరపుత్త్రునకున్. 30

క. తడియొత్తె నొకతె వలిపెపు, మడుఁగులు గట్టంగ నిచ్చె మఱియొక్కతె యిం
పడరంగ నగరుధూపం, బిడె నొక్కతె పరిమళంబు లెంతయు నెసఁగన్. 31

గీ. అర్ధచంద్రోపమం బైనయతనినుదుట, దిద్దె నొక్కతె కస్తూరితిలక మదియుఁ
దనరెఁ గందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశమగుచు. 32

ఉ. ఒక్కలతాంగి మౌక్తికసముజ్జ్వలభారములందు వజ్రపుం
జెక్కులతాళిబిళ్ల విలసిల్లఁగఁ గూర్చి యలంకరింపఁ బెం
పెక్కె తదీయవక్షమున నెంతయుఁ జూడఁగ నొప్పె నయ్యెడన్
జొక్కలగుంపులో మిగులశోభిలు పూర్ణశశాంకు కైవడిన్. 33

చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితులీల నాఘునుఁడు రాజిలె నీలరుచిం దళత్తళల్
గవయఁ బ్రజానురాగకరకంకణముల్ ప్రవహింపఁ జూచి గా
రవగుణసంప్రపూర్ణజలరాశికదా యనితజ్జ్ఞు లెంచఁగన్. 34

గీ. నిలువుటద్దంబు ముందర నిలిపె నొకతె, యందుఁ బ్రతిబింబితం బైనయతనిరూపు
జూచి భ్రమ నొంది యొక్కతె సురటివీవఁ, జెలులు ఘొల్లుననగిరదిసిగ్గువడఁగ. 35

సీ. సరసవృత్తస్తనిగురులీలవరమహోత్పలమాలగచియింపఁ బ్రౌఢవమ్మ
వరమహోత్పలవైరివదన నీవంబరాలంకృతి సేయవలంతివమ్మ

ఘాంబరోపమమధ్యయందంబుగా ఘనసారంబలందంగ జాణవమ్మ
ఘనసారకచనీవు కంకణాభరణంబులందగింపవి మోదురాలవమ్మ
యనుచుఁ బూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁ జెలులనవ్వు మోములరహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁ జేసి, రపుడు యదువంశజలధితారాధిపతిని. 36

క. కొందఱు చెలికత్తెలు పూ, సుందరిఁ గైచేసిరపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదులచేఁ, గందర్పుని రాజ్యలక్ష్మి గతిఁ జెలువొందన్. 37

సీ. గిలుకుటందియలఁ జెక్కినవజ్రములకుఁ బాదసరోజనఖకాంతితళుకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్కరవైఁ గెంపులకు ముద్దుమోవి చెంగావి మేల్మిసుఁగుదిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్కలో నీలంబులకుఁ గుంతలచ్ఛాయ శృంగారలక్ష్మి నొసఁగఁ
దాటంకమౌక్తికతతికి మందస్మితరసములావణ్యవిభ్రమము నించఁ
గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరుమైజిగి వన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁ దనమేను దొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండె నా రాజవదన. 38

మ. కమలాక్షుల్ తగనవ్వధూవరుల శృంగారించి రత్నప్రభా
విమలంబైన రథంబు మీఁద నిడిరీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమృదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝుళంఝుళధ్వనులు హెచ్చన్ రాజమార్గంబునన్. 39

మ. చనుదేగంగఁ బురంధ్రులున్నతమహాసౌధంబులన్నిల్చి హ
స్తనటత్కంకణనిక్వాణం బెసఁగ లాజల్చల్లి రాత్మావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములై కన్పట్టి కాంతిస్ఫుర
ద్ఘననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలందగన్. 40

చ. కలికి యొకర్తు వారలనుగన్గొనఁ బోవుచుఁ గంఠమాలికల్
గళమున వైచు కోకతమకంబున గుబ్బలమీఁదఁ జేర్చినన్
గులికెడు మాచకంబులఁ దగుల్కొని చూడఁగ నొప్పె నెంతయుం
బొలుపగు తంత్రులం బొలుచు పుత్తడికాయఁ వీణకైవడిన్. 41

చ. అలికులవేణి యొక్కతె సహస్రదళంబు వినోదలీలఁ గో
మలకరపంకజాతమున మాటికిఁ ద్రిప్పుచు నేగుదెంచి యిం
పలరఁగ నవ్వధూవరుల నయ్యెడఁ గన్గొనుచుండె వేయుఁగ
న్నులవలె వీరియందముఁ గనుంగొనఁగానని తెల్పుకైవడిన్ 42

సీ. ఈ భానుతేజునకీ కోకకుచకును జెలిమిసంఘటనంబు చేసినాఁడు
ఈ చంద్రవదనునకీ చకోరాక్షికి వెలయ నేస్తంబు గావించినాఁడు
ఈ మేఘవర్ణునకీ కేకిగమనకుఁ గోరి సాంగత్యంబుఁ గూర్చినాఁడు
ఈ పద్మహస్తునకీ భృంగవేణికిఁ బ్రియవిలాసంబుఁ గల్పించినాఁడు

ఎంత నేర్పరి శారదా కాంతుఁడహహ, యిట్టియనుకూల దాంపత్య మెఱిఁగి చేసె
ననుచుఁ బురభామినులు ప్రమోదాత్మలగుచుఁ, గూడితమలోనముచ్చటలాడిరపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూఁతునల్లునిం జూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండు వార లకనేకరత్నాభరణ వస్తువాహన ధేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనంబొసంగి, వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణాములై యున్నవారలం గనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁజి, క్కనికరములఁ గౌఁగిలించి కాంతాయుతుఁడౌ
మనుమని సుఖాన్వితుఁడవై, మనుమని దీవించె సబహుమానము గాఁగన్. 45

మత్తకోకిల. గారవంబున మ్రొక్కు గైకొని కౌఁగిలించెడివారలున్
జేరి మ్రొక్కిన తాదరోక్తులఁ జేఁ జెలంగెడువారలున్
గోరికన్నులచల్లఁగాఁ గనుఁగొంచు నుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్హితకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత. 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజనువీడ్కొని శంఖనాదని
స్స్వాణధణంధణ ల్సెలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణతన్వెనువెంట రాఁగఁగీ
ర్వాణవిలాసినీమృదుకరప్రసుతసూనరసప్లుతాంగుఁడై. 48

శా. కాంతం దోడ్కొని బ్రహ్మనూసహితులైకందర్పముఖ్యుల్మహా
సంతోషంబున నేగు దేరయదువంశస్వామికల్లోలినీ
కాంతారాచలపట్టణావళుల నేకంబుల్గనుంగొంచుఁ ద
త్ప్రాంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరంబర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని. 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁ గొమరారియుండుట సురశైలరాజభూసురులఁ బోలి
మకరాంకసంవర్తిమహిఁ జెన్నొందుట గగనకిన్నరవరాంగజులఁ బోలి
ఘనరసాలంకృతుల్ గనుపట్టియుండుట హరజటాసిద్ధకావ్యములఁ బోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యం బొంట బలిదానవనాకములను బోలి
రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాళమై పొలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁ గని మెగోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁ బెనఁగొను, ననురాగమువలనవికసితాననుఁడైయుం
పెనయఁగనిష్టాలాపము, లొనరించుచు నరిగె యాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁ డేగుచుఁ గాంచె ముందటన్
ద్వారకఁ జంచలాంచితలతాకలితాసితమేఘమాలికా

క్షారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్మ్యకదంబధారకన్. 53

ఉ. అంతకుమున్నకృష్ణునిజయంబభియాతిపరాజయంబుసా
కాంతయుఋశ్యకేతుఁడుసుఖస్థితివచ్చుటయాదియైనవృ
త్తాంతముచారసూక్తిఁ దెలియన్వసుదేవుఁడుపౌరకోటిశు
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధినోలలాడుచున్. 54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన. 55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీథులఁజిలుకరించి
గవాకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లికలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగళ్లఁబొందుపఱిచి
కదళికాస్తంభముల్ఘనచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁబెంపొందనునిచి
ద్వారములయందుఁదోరణావళులుగట్టి,పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱపఁజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పురంబు. 56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులోక్తులన్
భాసురనృత్తగీతరసబంధురరావములంబురీవనీ
వాసశుకానులాపములవారణబృంహితవాజిహేషలన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్వువహించెఁబురంబునవ్యమై. 57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగానేగుదెంచిరమేశుఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమోదులైరి. 58

క. పురలక్ష్మిసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్మృదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురమిషమునహరికినెదురుకోలువహించెన్. 59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూథపరిశోభితహీరదరస్మితంబులు
ద్దీపనసేయుచున్జలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్నసేయుచువశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మికాంతునిబ్రియాంగనమోహితుఁజేయుకైవడిన్. 60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగ ద్రంగవల్లీప్రయుక్తముక్తాఫల తారకా
లంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కౌముదీరమ్యంబును, సకల
జననయన కువలయవికాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదుకులపయఃపా
రావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుం డరుగుచున్న సమయంబున. 61

ఉ. బంగరుపళ్లెరంబులనుబద్మముఖుల్ఘనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తవల్లులన్

సంగతినుంచి త్రిప్పుచును సారెకు మంగళకౌశికద్వయం
పుంగళమంచుఁ బాడిరి సమంచితపంచమనాదవైఖరిన్. 62

గీ. నందకాయుధునకుశ్శోభనంబటంచు, నగరకాంతలు నీరాజనంబు లిడుట
కలపతాకహస్తంబుల నభినయించెఁ, బురరమాదేవి భరతవిస్ఫురణఁ దెలసి. 63

క. నిరుపమవిమానపఙ్క్తులు, గురుతరమణిహర్మ్యములును గూడి వెలుంగన్
సురకాంతలుఁ బురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులవానజడి మైమెఱసెన్. 64

వ. అప్పుడు. 65

సీ. తాళకేతనసముద్యత్కాంచనాస్యందనారూఢుఁ డైనవాఁ డతనిఁ జూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుం డైనయతనిఁ జూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుఁ డై యున్న యతనిఁ జూడు
వరఋశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబు పైనొప్పునతనిఁ జూడు
మతఁడు బలరాముఁ డతఁడు మురాసురారి, యతఁడు కుసుమాయుధుం డతం డతనితనయుఁ
డనుచు నొండొరులకుఁ దెల్పుకొనుచునుండి, రప్పురంధ్రులు గగనగృహాంతరముల. 66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశు వెనుకం జనురోహిణిలీల నింపుసొం
పారఁ బ్రసూనసాయకసుతానుగతిం జనుదెంచునయ్యుషా
వారిజగంధి నంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగి శృం
గారరసంపుబొమ్మఁ బొడగాంచి పురంధ్రులు సమ్మదమ్మునన్. 67

వ. తమలో నిట్లనిరి. 78

ఉ. తేనియలూరు కెంపుసుదతీమణివాతెఱ చంపకద్రవం
బాపెడి తేఁటిగుంపు విమలాంగి కచంబు సదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్ చిగురుఁబోఁడికనుంగవ జోక యెప్పుడున్
మానిని చక్రవాకములు మానిని చన్నులు చూడుమా సఖీ. 69

చ. కలువలపేరు పేరుకొనఁగాఁ గుముదమ్ములు మన్మథాంబకం
బులు గణుతింపఁగా విషము లుత్పలముల్ కమలంబుల పుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁ బంకజాతములు తేరికనుం గొనఁగా మెఱుంగుఁ దీఁ
గెలు చపలంబు లన్నియు సఖీమణికన్నులఁ బోల నేర్చునే. 70

క. కలదనుచును లేదనుచును, బలుమఱు వాదంబు లేలపని లేదింకన్
గలదనుటకు లేదనుటకుఁ, దలపంగా నడుము నడుము తరుణీమణికిన్. 71

మ. చెలువం బైకళలన్ వెలుంగు హురుమంజీదేశపున్ ముత్తియం
బులతోఁ గూర్చినచేరుచుక్క నొసటన్ బొల్పొందు నెమ్మోమహా
చెలి కెంతందము చూడరమ్మ రుచిరాశ్లేషాసమాయుక్తని
ర్మలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యం బై ప్రకాశించుటన్. 72

చ. పురుషులలోనపూర్వరసపూర్ణశరీరమనంగసూతికిం
దరుణులలోసమానరహితంబగురూపము బాణపుత్త్రికిన్
సరసముగాసృజించియిటుసమ్మతినిద్దఱఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁడెంతగుణశాలితలంపఁగఁబాటలాధరా. 73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచు నదియెముచ్చటగానుండిరప్పుడు, పురుషోత్తముండు భేరీమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్యంబులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందిరంబగు మందిరంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతిసామంత బంధుమిత్త్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరాభరణ తాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులం జేసి,యుచితప్రకారంబులఁ దత్తద్గృహంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులనుభవింపుచుండె. నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీవసుదేవులకు రేవతికిరుక్మిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీమిత్రవిందాసుదంతాభద్రాలక్షణాదులైన ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బరమానందరసప్రవాహితాంతరంగులైయవ్వధూవరుల నాలింగనంబులుచేసియనేకవిధంబుల దీవించి రతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న రుక్మలోచన ననేకవిధంబులగారవించి సంప్రీతహృదయం గావించి మజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై బాణనందనాసురత సంభోగానంద నిరతుండైయుండె. 74

సీ. సారససంసారసరసరసాసారసౌరభాన్వితసరశ్చారణముల
సాలలీలాలోలఖేలదేలాలతాజాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీరపుంజమంజులవంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందుపేదిందిరామందనాదశ్రుతానందములను
గౌరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుపటీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీకకేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల. 75

శా. ప్రాంచత్కాంచననూత్నరత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁబ్రౌఢిన్ రుక్మనేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై. 76

సీ. కుచకుంభయుగముఁబైకొనికేలనంటుటనైరావతము నెక్కియాడినట్లు
కదియించినెమ్మేనుఁగౌఁగిటనలముటహరిచందనము మేననలఁదినట్లు
సునయోక్తివీనులుసోకుటనప్సరోవీణానినాదంబువినినయట్లు
బింబికాధరచూషణంబుసేయుటయుఁసుధాసారపానంబుచేసినట్లు

సౌఖ్యమొదవంగనిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబు గాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండెనయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77

వ. అంత. 78

గీ. మందగతులకునత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగుమేనికిమిక్కిలిమెఱుఁగునగుమఁ, బుష్పగంధికినీళ్లాడఁబ్రొద్దులయ్యె. 79

వ. అంత. 80

శా. స్వక్షేత్రంబులనుచ్చరాసులహితస్థానంబులన్ దీప్తులై
యక్షీణుండగుచంద్రుఁజూచుచుదినేశాదుల్చరింపన్సమ
గ్రక్షేమంకరలగ్నవేళశుభయుక్తుంబందురాజాంశఁబ
ద్మాక్షీరత్నముపుత్త్రుఁగాంచెహరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునిన్. 81

క. సురదుందుభినాదంబులు, సురకరనిర్ముక్తకల్పసుమవర్షంబుల్
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయకగానములునుశోభితమయ్యెన్. 82

ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులులందఱువేడుకలంజెలంగిర
త్నాదరవృత్తిబాణతనయారమణుండుసువర్ణధేనుర
త్నాదిసమస్తవస్తువులనంతముగాఁజెలరేఁగియిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులనుదృప్తులఁజేసికృతావగాహుఁడై. 83

క. లౌకికవైదికరీతులఁ, గైకొనిపుత్త్రోత్సవంబుగావించియతం
డేకాదశదినమునవిభ, వాకరముగనామకరణయత్నముఁజేసెన్. 84

క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడువైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడునైమెలఁగెడునని, వజ్రుండనినామమిడిరివరవిప్రోక్తిన్. 85

సీ. చూడఁగానేర్చెవిస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁగటాక్షవీక్షులఁబూనుకొనుచు
నడుగుచాఁపఁగనేర్చెనఖిలరాజన్యకిరీటదీప్తులలంకరించుకొనుచు
చేతులాడింపనేర్చెనువదాన్యక్షాత్రవిద్యాప్రవీణతవెలయుకొనుచు
తలయెత్తనేర్చెమధ్యమజగన్మండనైకాంతపత్రచ్ఛాయనమరుకొనుచు
పలుకనేర్చెసరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకురంగరక్తులనొసఁగుకొనుచు
కదఁగినడువంగనేర్చెనుగలియుగాఢి, మప్రభుత్వతధర్మంబుమలఁపుకొనుచు. 86

వ. మఱియును నబ్బాలకుండు ముక్తామణినిచయ ఖచిత కలాపకాకపక్షాలంకృతవిశాలఫాల ఫలకుండును, నంజనరేఖారంజిత కర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దత్తచామీకరముకులీకృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబిత కనక కటిసూత్రకలితకింకిణీక్వాణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీర సింజాసముజ్జ్వల చరణయుగళుండునునై ముద్దుచూపుచుఁదల్లిదండ్రులుం దాతముత్తవలుం బ్రపితామహ ప్రపితామహీసమూహంబులు గారాబంబుసేయుచుండ ననుదినవర్ధమానుండై పెరుఁగు

ఘుండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదువచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధుండు సుఖోన్నతుండైయుండె. 87

మ. గతగర్వంబునఁబ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్భజింపంగద
ర్పితులైకొందఱుదూరభూవరులునిర్భీతింజరింపన్ మహో
న్నతిఁదండ్రిజయించిలోఁబఱిచియాజ్ఞాసిద్ధిఁగావించెఁదాఁ
జతురంభోనిధిమధ్యఖండనవకచ్ఛప్పన్నదేశంబులన్. 88

ఉ. అన్యనృపాలకుల్స్వవశులైకొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలురత్నముల్హయములుగంధగజంబులునాదిగాఁగసౌ
జన్యతఁదెచ్చితాతకనిశంబును గానుకలిచ్చియాజగ
న్మాన్యునిచేతదీవెనలుమన్ననలందుచునుండెవెండియున్. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివడసియత్యంతనియతి
రాజసూయమ్ముతురంగమేధమునాదిగాఁగనేకయాగములుచేసి
యందునాహుతులైనయలపురుహూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబుగానన్నభక్ష్యాదులునవ్వారిగాఁగసమస్తజనుల
కిడుచునధ్వర్యముఖ్యులకెలమిధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణలొసంగిరాజులఁదగువిధముల, నంపకముచేసికీర్తులనతిశయిల్లె.

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁజెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁజూచి
యష్టదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిస్ఫూర్తిఁజూచి
కులరూపగుణములఁగొనియాడఁగాఁదగుదేవులయనుగుణస్థితులఁజూచి
వర్ధిష్ణుఁడైశైశవంపుముద్దులుగుల్కుతనయునియందసందములుచూచి
దానభోగాదులైనసద్వ్రియములందుఁ, బాలుపడియున్నయర్థసంపదలుచూచి
భూప్రజలువేయినోళ్లనుబొగడుచుండు, రెంతధన్యాత్ముఁడీయుషాకాంతుఁడనుచు.

వ. ఆసమయంబున. 92

క. నారదుఁడుసకలశాస్త్రవి, శారదుఁడుశరీరవిజితశారదవేళా
నీరదుఁడుముఖనివేశిత, శారదుఁడేతెంచెదనుజసంహారకదకున్. 93

క. వనజాతనయనుఁబొడగని, వినుతులుగావించియతనివినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధుండున్నయెడకునరిగెనతఁడున్. 94

గీ. ఎదురుకొనివందనముచేసిహేమపీఠ, మునను గూర్చుండఁబెట్టినమునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవించియతనితోడ, నుచితసల్లాపములుసేయుచుండి యుండె. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁజెలువొందఁగలనెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కనిసింగంపుఁగూనయనఁగ, మీఱుమారుకుమారుఁగుమారుఁజూచి. 96

క. రమ్మని డాయంబిలిచిన, యమ్మునిసమ్మతినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి, హ్నమ్ములుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధునితోన్. 97

సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైదుదీర్ఘములుగోప్యాంగకంఠ
జంఘలుమూఁడుహ్రస్వములుఫాలమురొమ్ముకటిమూఁడువెడఁదలుకంఠనినద
మునునాభికందంబుమూఁడుగంభీరముల్ ఫాలకటిస్కంధబాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్భత్వగంగుళిచరణంబులైదుసూక్ష్మ
ములుదృగంతజిహ్వాధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాఱురక్తములునైన
యట్టిమానవుఁడధికభాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98

సీ. వరలీలదక్షిణావర్తరేఖాయుత భ్రూమధ్యుఁడుసమస్తభూమినేలు
నైదురేఖలుఫాలమందున్నవాఁడుదీర్ఘయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునందుఁబెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతముల్గలినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు
కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగడుమృదుత్వ, చరణములుగల్గుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుఁడు.

గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నఁబడియెఁ
గానఁబురుషునిఁగనుఁగొన్నఁగానవచ్చుఁ,బండితులకుననాగతభాగ్యగతుల. 100

వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వ్రజకుమారుని శరీరంబున నిటువంటి శుభలక్షణంబు లనేకంబులున్నయవి గావున నితండు మహాభాగ్యవంతుండును సకలదిగంతవిశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును వంశవర్ధనుండును నై కలియుగాదిమ ప్రభుత్వ సింహాసనారూఢుండై సామంత భూపతులు తనపంపుసేయఁ గృతయుగ లక్షణంబున ధర్మంబు చతుష్పాదపూర్ణ ప్రవర్తనంబు గా వసుంధరాచక్రంబనేక సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁ బాలింపంగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవు నాదిగర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుం డుత్తమపురుషుండగుట స్వాభావికంబకదా యని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101

క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకున్ సకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, సేయుటకునిదానమగుటసిద్ధముకాదే. 102

క. అనిసాంత్వనవచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభున్
సునయోక్తులదీవించుచుఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103

సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభినయముభావాభిరామ
వీక్షణభ్రూలతావిభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగాన ద్వారకయందుఁ దద్విద్యాభిలాషఁ బ్రార్థించు విలాసినులకు
దృష్టము గావించె సౌరాష్ట్రదేశచంద్ర, వదనలా నీలవేణులవలన నేర్చి
రాలతాంగులు దెలుపనంతంతకఖిల, దేశముల సర్వజనవచస్థితిని వెలసె. 104

సీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులు శుక్లపక్షములు సేయఁ
దనదురాజత్వమింపున సార్వ కాలంబునందును గువలయానంద మొసఁగఁ
దనకరంబులు జడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులు నై వెలుఁగఁ
దనవర్తనంబు మిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁ బెంపువడయఁ
దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమై నివ్వటిలఁగఁ
జంద్రునకుఁ జంద్రుఁడనఁదగు సద్గుణముల, చేతననిరుద్ధుఁడు జగత్ప్రసిద్ధుఁడయ్యె. 105

వ. ఇవ్విధంబున నమ్మహానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహదైశ్వర్యసమృద్ధుండును సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్మానుష్ఠానపరిశుద్ధుండును నై సంసారబద్ధుండునుంబోలియుండె నిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబును నైన పరబ్రహ్మం బద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁ బోలుచుఁ జరాచరంబులయందు జీవాహ్వయుండై ప్రాసలలో దారంబుకైవడిఁ బ్రవర్తించుచుఁ దత్తత్కర్మానుగుణంబులై శరీరంబులకు ననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులం బొరయక జపాకుసుమసాంగత్యంబున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛధవళంబయ్యును మిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండునుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోఁచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమిం జేసి దేహికర్మావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యుండని యహంకార మమకారంబులం బొంది బద్ధుండగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సంచారాదులు నిద్ర మేల్కనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁడైన యప్పుడు తనధావంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధిలేక సర్వసమత్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపచంబస్థిరంబని తలంచి బ్రహ్మైవాహంబను వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవల దృష్టంబు గావించి యెఱుకగలిగిన పురుషుండు తానై సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబు సేయుచు జనకునికైవడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబుల ననుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె. 106

శా. నీలాభంబును వర్తులాకృతియుఁ జిహ్వాభూత రాజీవపు
ష్పాలంకారము పార్శ్వచక్రము త్రిరేఖాంచన్ముఖోపాంతమై
సాలగ్రామసమాకృతిం బొడమి పూజల్ గాంచియిచ్చుం గృపా
శీలుండై యనిరుద్ధమూర్తి సకలశ్రీలుం బుధశ్రేణికిన్. 107

క. ధారుణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁ బొడమినయగుణములఁ బెం
పారననిరుద్ధనామము, సారంబని తలఁచునతఁడు సౌఖ్యముఁ గాంచున్. 108

వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకయోగి పరిక్షిన్నృపాలున కిట్ల
నియె. 109

క. జననాథయిట్లునాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రము వ్రా, సినఁజదివినవినిననరునిఁజెందుశుభంబుల్. 110

చ. అనివివరించినన్ముదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచుసూతుఁడిం
పొనరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁదెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులైప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కథకువేమఱుమత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111

క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచుసుజనజిహ్వాగ్రములన్
బాయకయాచంద్రార్కము, స్థాయియగుచుసుప్రసిద్ధిఁదనరుంగాతన్. 112

మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటశౌ
ర్యాయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతురంగారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతంగామంగళాద్రీశ్వరా. 113

క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధుంకారసముఖవీరా, హంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకవృత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్ముఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్మయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్మమయాపహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహిత కృత్యనిత్య అబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

